

Transcript (woordelijk verslag)

---

van de vergadering van de
Provinciale Staten van Drenthe

---

gehouden op 8 november 2023

Transcript

Vergadering van Provinciale Staten van Drenthe

Woensdag 8 november 2023

Locatie: Statenzaal van het Drents Parlement

Aanwezig:

mevrouw J. Klijnsma, voorzitter

de leden:

de heer C.S. van den Berg (BBB)
mevrouw W.G. Bolhuis-van Unen (BBB)
de heer E. Bos (GroenLinks)
de heer R.A.A. Bosch (PvdA)
de heer G.B.H. Brandsema (ChristenUnie)
de heer J.P. Brouwer (BBB)
de heer B. van Dekken (CDA)
mevrouw G.J. Dijkers (SP)
de heer P. Edelman (BBB)
mevrouw S. Hilgenga-van Dam (CDA)
de heer M. Jansen (BBB)
mevrouw A.A. Jongman (BBB)
de heer J. Kerssies (BBB)
mevrouw A.M. Kleine Deters (D66)
mevrouw H. Koning (BBB)
mevrouw M. Kramer-Hammenga (Volt)
de heer H. Loof (PvdA)
mevrouw S.A. Maris-Brouwer (BBB)
mevrouw F.S. Mensen-Maat (PvdA)
mevrouw L.G.T. Mestemaker (BBB)
mevrouw H. Mulder (VVD)
mevrouw C.E. Niessink (Forum voor Democratie)
de heer H. Omlo (JA21)
de heer J.R. Oosting (VVD)
Statenlid S.J. Peeks (Partij voor de Dieren)
de heer S.R. Pormes (LijstPormes)
de heer J. Puper (PvdA)
de heer A.K. Schoenmaker (Sterk Lokaal
Drenthe)
de heer H.G.J. Schuinder (BBB)
de heer B. Schütte (BBB)

de heer H.L. Smeenge (BBB)
mevrouw A. Udinga (VVD)
de heer N.A. Uppelschoten (PVV)
de heer G.A. Veltrop (BBB)
mevrouw M. Veltrop-de Wilde (BBB)
de heer C. Vianen (VVD)
de heer A. Vorenkamp (PVV)
de heer W.H. Vosseveld (BBB)
de heer S.K.D.S. Zandvliet (SP)
de heer J. van der Zee (BBB)
Statenlid R.R.M. Zuiker (Partij voor de Dieren)
de heer G. Zuur (CDA)

mevrouw S. Buissink, griffier

Voorts aanwezig de leden van het college van GS:

de heer J. Otter (BBB)
de heer E. van Dijk (BBB)
mevrouw Y.M. Turenhout (PvdA)
mevrouw W.M. Meeuwissen-Dekker (VVD)
de heer H.G. Jumelet (CDA)

Afwezig:

mevrouw B. van den Berg-Slagter (ChristenUnie)

A. Opening

De voorzitter: Dames en heren, goedemiddag allemaal. Welkom bij de Statenvergadering hier in onze provincie Drenthe. Ik open de vergadering en ik heet alle aanwezigen van harte welkom, ook degenen die met ons meeluisteren.

B. Mededelingen

De voorzitter: Vandaag staat onder andere de Begroting 2024 op onze agenda en normaal gesproken worden dan natuurlijk ook altijd de Algemene Beschouwingen aan de orde gesteld, maar deze begroting is beleidsarm zoals we dat met z'n allen hebben genoemd, want het nieuwe coalitieakkoord is er nog niet in verwerkt. De Algemene Beschouwingen worden daarom gehouden op 20 december, vlak voor de kerst, omdat dan de eerste wijziging van de Begroting 2024 op de agenda staat en daarin is de uitwerking van het coalitieakkoord verwerkt. Dat is dan een beter moment, want dan kan iedereen daar gewoon op reageren. Dus het is fijn, denk ik, zeg ik ook even tegen de Statenleden, dat u nu alvast in uw agenda noteert dat die vergadering 's ochtends om 9:30 uur begint, want de Algemene Beschouwingen kosten gewoon wat meer tijd en dat is ook altijd een hoogtepunt in een politiek-bestuurlijk jaar. Er is één afmelding vandaag. Mevrouw Van den Berg-Slagter van de ChristenUnie is afwezig.

C. Vaststelling van de agenda

De voorzitter: Dan kom ik vervolgens bij de vaststelling van de agenda. Ik stel voor om agendapunt G2 en dat is de Belastingverordening Drenthe 2024 op stuk nummer 130 door te schuiven naar de Statenvergadering van 20 december. De reden hiervoor is dat de Eerste Kamer op 31 oktober een motie heeft aangenomen waarin de Kamer uitspreekt dat het digitale stelsel Omgevingswet en het juridische stelsel van de Omgevingswet nog steeds te grote uitvoeringsproblemen kennen. Dus het is niet helemaal duidelijk of op 1 januari 2024 de Omgevingswet nu wel of niet wordt ingevoerd. De Eerste Kamer roept de minister in een motie op om binnen twee weken terug te koppelen over de conclusies die het Kabinet hieraan verbindt. Dan wordt dus ook helder of aan de minimale eisen wordt voldaan om die Omgevingswet in te kunnen voeren per 1 januari. En dan wordt ook helder of de wijziging van de belastingverordening ook echt geïmplementeerd kan worden, want die is natuurlijk ook gebaseerd op de invoering van de Omgevingswet. We gaan ervanuit dat dit op 20 december allemaal duidelijk is en dat we alsdan die belastingverordening hier aan de orde kunnen hebben. Kunt u daarmee instemmen? Dat is het geval. Dank u wel. Er is één motie vreemd aan de orde van de dag aangekondigd. De fractie van D66 wil graag praten over verstrekken van informatie aan inwoners bij motie. Kunt u daarmee instemmen? Dat is ook het geval. Dan gaan we die agenderen en wordt dit agendapunt I en de sluiting wordt daarmee agendapunt J.

Dan stel ik voor om de agenda als zodanig vast te stellen. Kan dat op uw instemming rekenen? Dat is het geval, mooi.

D. Vaststelling besluitenlijst van de vergadering van 27 september 2023

De voorzitter: Dan de vaststelling van de besluitenlijst van de vergadering van 27 september jongstleden. Op die besluitenlijst is een enkele tekstuele opmerking binnengekomen. Die zijn allemaal verwerkt. Ik stel voor om de besluitenlijst conform voorstel vast te stellen. Is dat ook akkoord? Dat is het geval, fijn.

E. Ingekomen stukken

De voorzitter: Dan gaan we verder met agendapunt E, de ingekomen stukken. Toegezonden is een lijst van A.1 tot met A.26 en B.1 tot met B.22. Er zijn twee vragen binnengekomen over de lijst van de fracties van de Partij voor de Dieren en de lijst Pormes. Beide fracties hebben vragen over A.18, Beantwoording schriftelijke vragen over het fenomeen bermfraude. Ik geef hiervoor eerst het woord aan Statenlid Zuiker van de Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Ga uw gang.

Statenlid Zuiker: Wij willen graag weten van het college of zij kunnen uitleggen dat er in 2020 negen van de dertig percelen wel zijn opgegeven als landbouwgrond, maar dat er ook in 2020 geen toestemming was voor landbouwactiviteit. Kunnen zij dat uitleggen aan ons?

De voorzitter: Dat is dus de kernachtige vraag van Statenlid Zuiker. Geef ik vervolgens het woord aan de heer Pormes van de LijstPormes, die heeft ook een korte, doch krachtige vraag, ga uw gang.

De heer Pormes: Klopt helemaal, mevrouw de voorzitter, ik heb alleen een vraag met betrekking tot de beantwoording van vraag 3. Daarin zegt het college dat dat zij geen signaal hebben ontvangen en ik wil helder van hen vernemen of zij inderdaad op geen enkele manier door derden dan wel uit verslaglegging op enige wijze op de hoogte zijn geweest van deze bermfraude. Daar wil ik wel een helder, nog helderder antwoord op hebben.

De voorzitter: Ik kijk voor die helderheid naar onze gedeputeerde, de heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter, even naar de eerste vraag van Statenlid Zuiker. Dat vergt toch enig onderzoekwerk dus daar gaan wij schriftelijk op terugkomen. Dit is toch wel wat ingewikkelder en kost onderzoekwerk, dus daar kom ik schriftelijk op terug. Op de vraag van de heer Pormes: het is in feite nee, maar aangezien ik toch schriftelijk ga reageren, neem ik nog een keer de hele expliciete vraag van de heer Pormes ook mee in deze beantwoording, maar ik denk dat het gewoon nee is in de volle breedte. Ik zal het ook intern nog één keer heel scherp aan iedereen vragen.

De voorzitter: Dank u wel, heer Otter. Dan constateer ik dat er geen verzoeken tot agendering vanuit de LIS zijn binnengekomen en dat we bij dezen de Lijst van ingekomen stukken vast kunnen stellen. Is dat het geval? Dat is het geval.

F. Rondvraag

De voorzitter: Vervolgens gaan we naar agendapunt F en dat is de rondvraag. Er zijn twee rondvragen binnengekomen. De fractie van de BBB heeft een rondvraag ingediend over de wolvenaanval in Odoorn en ik wil graag het woord geven aan mevrouw Mestemaker. Ja, gaat u maar even hier, als u wilt, achter het kathedraal staan.

Mevrouw Mestemaker: De fractie van BBB heeft het volgende artikel van Dagblad van het Noorden gelezen: Wolven vallen overdag een kudde schapen aan bij het Schapenpark Odoorn. De eigenaar van de aangevallen schapen geeft in het artikel aan: ze weten echt niet hoe het verder moet met de schapen op het schapenpark. Daarnaast wordt in hetzelfde artikel benoemd dat eigenlijk het hele

schapenpark omrasterd zou moeten worden, maar dat Staatsbosbeheer dat echt niet gaat doen. Volgens op de website van Poolshoogte, Schapenpark, Geopark de Hondsrug, is het volgende geschreven: Staatsbosbeheer besloot geen nieuwe bomen aan te planten, maar omheinde het terrein, dat bijna 300 hectare groot was. Op dit enorme weiland kwamen 100 Drentse heideschapen, die er het hele jaar door mochten rondscharrelen. Hun eetlust moest ervoor zorgen dat het schapenpark niet weer dicht zou groeien.

De voorzitter: En wat is de rondvraag?

Mevrouw Mestemaker: Daar komt hij hoor.

De voorzitter: Ja, heel graag.

Mevrouw Mestemaker: De fractie van BBB vraagt zich het volgende af: zonder het onderhoud van de schapen groeit het park dicht. Worden de begrazingsdoelen op deze manier wel gehaald? En deelt GS onze zorg hierover. Is GS het met ons eens dat ook Staatsbosbeheer het enorme perceel van een wolfwerende omheining moet voorzien. En op BIJ12 is deze wolvenaantal niet terug te vinden. Hoe is het mogelijk dat er in natuurgebieden geen meldingsplicht is en geen geregistreerde wolvenaantallen voorkomen? Omdat het noodzakelijk is om alles inzichtelijk te krijgen verzoeken wij GS om bij de natuurorganisaties navraag te doen om dit bij te houden en inzichtelijk te maken.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Mestemaker. Ik geef het woord aan gedeputeerde Van Dijk. Ja, gaat u ook maar even achter de kathedraal.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel voorzitter. Ik ga gewoon even de antwoorden op de vragen voorlezen, voorzitter, als u het goed vindt? Het antwoord op vraag 1: begrazing is een middel om de door de provincie gestelde natuurdoelen te realiseren en afhankelijk van de doelen kunnen verschillende typen begrazing ingezet worden. Denk dan aan losse begrazing versus gescheperde kudde of met andere diersoorten. Wolf en begrazing kunnen soms schuren, maar de terreinbeherende organisaties, de TBO's, die zoeken in overleg met de provincie naar de beste in Drenthe toepasbare oplossingen om hun natuurdoelen te behalen. Het antwoord op uw tweede vraag: per situatie en natuurdoel moet beoordeeld worden wat de best mogelijke oplossing is voor het beheer. Dat kan bijvoorbeeld ook met tijdelijke wolfwerende rasters, eventueel in combinatie met nachtkralen of andere vormen van begrazing, of de inzet van bijvoorbeeld grote grazers in kuddeverband, zoals de Schotse Hooglander, die hebben namelijk van nature een hogere weerbaarheid. Het antwoord op uw derde vraag: de schade meldingen worden periodiek bijgewerkt op de website van BIJ12. Waarschijnlijk zijn die op korte termijn op de website te vinden en we houden dat ook even in de gaten of dat gebeurt. Er is geen meldingsplicht inderdaad, het is wel wenselijk dat schade wordt gemeld en dit wordt voor de kuddes van de terreinbeherende organisaties zelf dan in principe ook altijd gedaan. Ook de pachters van deze terreinen worden door de TBO's en door ons aangespoord om schade door de wolf te melden. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, gedeputeerde Van Dijk. Blijft u even staan, want ik vraag of mevrouw Mestemaker nog aanvullende vragen heeft. Dat is niet het geval. Zijn er verder nog aanvullende vragen? Dat is ook niet het geval. Dank u wel, heer Van Dijk. Dan komen we bij de volgende rondvraag, want er waren er twee, en die is van mevrouw Niessink van Forum voor Democratie, en die gaat over de situatie van de veiligelanders in Nieuw-Weerdinge. Mevrouw Niessink, mag ik u uitnodigen?

Mevrouw Niessink: Dank u wel voorzitter. Op 24 mei hebben we vragen gesteld of de escalerende situatie omtrent veiligelanders in Nieuw-Weerdinge. We waarschuwden destijds voor eventuele verdere

escalatie, onder andere door de oprichting van een burgerwacht omdat de burgers dit helaas nodig achten. Op 30 oktober liep de situatie inderdaad uit de hand, met een gewelddadige burgeraanhouding tot gevolg. We maken ons grote zorgen over de veiligheid van onze inwoners en over deze situatie en daarom de volgende vraag: hoe gaat de provincie om met het erkende tekort aan politieagenten en welke concrete stappen worden ondernomen om ervoor te zorgen dat overlast van veiligelanders wel adequaat kan worden aangepakt in het licht van de escalerende situatie omtrent veiligelanders en het feit dat inwoners genoodzaakt zijn om een burgerwacht op te richten in Nieuw-Weerdinge? Dank u wel.

De voorzitter/CvdK: Dank u wel, mevrouw Niessink. Ik zal deze beantwoorden namens het college. Ik denk dat ik niks nieuws vertel als ik zeg dat de provincie hierin geen rol heeft te vervullen. We hebben hier ook schriftelijke vragen over beantwoord, al in een veel eerder stadium. Natuurlijk is het zo dat het echt beroerd is dat veiligelanders op deze manier de boel denken te moeten beetpakken. Ik weet dat de burgemeester van Emmen hier heel hard mee bezig is, samen met zijn collega van Ter Apel. Ik weet ook dat er op rijksniveau super veel aandacht voor is en ik ga ervanuit dat er een oplossing nu echt op korte termijn komt, want ik ben met die beide burgemeesters van mening dat dat nu echt supersnel moet gaan gebeuren. Is er nog een aanvullende vraag? Kan u van uw plek doen hoor. Wilt u nog een aanvullende vraag?

Mevrouw Niessink: Nou een korte vraag, want ik begrijp dat de provincie natuurlijk niet gaat over de zaken waar de gemeente over gaat. Alleen onze vraag is ook met name bedoeld, want ook de provincie is verantwoordelijk voor de inwoners van deze provincie. Dus wellicht, dat was meer ook een beetje het idee van onze vraag, kan de provincie daarin wel een duidelijkere rol aannemen, zodat de mensen zien dat de provincie zich ook inzet voor de veiligheid van de Drentse inwoners en niet alleen de gemeentes?

De voorzitter/CvdK: Maar dat hoeft geen krans, denk ik, want dat zei ik net ook, eigenlijk wij allemaal vinden natuurlijk dat dit heel beroerd is, maar je moet wel even kijken wie de verantwoordelijkheid heeft voor de openbare orde en veiligheid, en dat ligt daadwerkelijk bij de burgemeesters in ons land. Zijn er nog aanvullende vragen? Dat is niet het geval.

Statenlid Zuiker: Jawel.

De voorzitter: Neem me niet kwalijk, mevrouw Zuiker.

Statenlid Zuiker: Ik wil even gewoon duidelijk hebben, want u zei, veiligelanders zijn, maar ik neem aan dat dat een deel van veiligelanders waar we het over hebben, dus niet alle veiligelanders over een kam lijkt mij terecht.

De voorzitter/CvdK: Statenlid Zuiker, wat heeft u hier de spijker op de kop, want het gaat natuurlijk om een klein percentage, maar dat kleine percentage is nou niet bepaald om over naar huis te schrijven. Mag ik dat zo zeggen? En dat kleine percentage, en dat zeg ik dan maar in het Drents, 'verenge-weerd' het draagvlak voor vluchtelingen in ons land, dus dat schiet niet op. Waarvan akte. Nog verder aanvullende vragen? Dat is niet het geval.

G. Lijst van hamerstukken

De voorzitter: Dan gaan we naar de lijst van hamerstukken, agendapunt G. Vandaag hebben we één hamerstuk met algemene stemmen te aanvaarden en twee hamerstukken met stemverklaringen.

G-A Met algemene stemmen aan te nemen

G-1 Vaststelling fractievergoeding 2022 voormalige Statenfractie STIP; Statenstuk 2023-128

De voorzitter: Ik stel eerst het hamerstuk zonder stemverklaring aan de orde en dan gaat het over de Vaststelling fractievergoeding 2022 voormalige Statenfractie STIP, een voorstel van presidium van provinciale staten van 1 november jongstleden op stuk nummer 128. Kan iedereen met dit voorstel instemmen? Dat is het geval, aldus besloten.

G-B Met stemverklaring aan te nemen

G-2 NRK Nota van bevindingen 'Natuurcompensatie Drenthe'; Statenstuk 2023-125

De voorzitter: Dan kom ik bij de hamerstukken met stemverklaringen en dan gaat het om het Rekenkamerrapport Nota van bevindingen 'Natuurcompensatie Drenthe', een voorstel van het presidium van Provinciale Staten van 5 juli jongstleden op stuk nummer 125. De fracties van de Partij voor de Dieren, Forum voor Democratie en PVV hebben aangegeven met een stemverklaring te willen komen en dit naar aanleiding van de naar de commissievergadering toegezonden schriftelijke beantwoording van vragen door GS. Ik geef het woord aan Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, Voorzitter. Wij zijn voor het voorstel dat PS jaarlijks overzicht krijgt van de natuurcompensatie en we hopen dat door het maken van dit jaarlijkse overzicht het college ook meer oog krijgt voor deze tot nu toe afgeschoven en verwaarloosde taak van de provincie. GS heeft de toezegging voor verbeteringen aan de rekenkamer gedaan in februari 2023, dus wij verwachten in maart 2024 het eerste overzicht te zullen ontvangen. En tot slot moet ons wat van het hart, namelijk: het college heeft in de commissie de toezegging gedaan dat wij een overzicht krijgen van het Groenfonds en wat we hebben gekregen is een bedrag, geen overzicht van het Groenfonds. Wij concluderen daaruit dat het geld wat bestemd is voor natuurcompensatie gewoon niet is uitgegeven en dat is wat ons betreft een teken aan de wand en erg zorgelijk. Tot zover onze stemverklaring.

De voorzitter: Dank u wel, Statenlid Zuiker. Dus u wordt geacht voor te hebben gestemd. Dan kom ik bij de fractievoorzitter van Forum voor Democratie, mevrouw Niessink, voor haar stemverklaring.

Mevrouw Niessink: We houden het kort. Onze fractie wordt geacht tegen gestemd te hebben.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Niessink en dan geef ik het woord aan de heer Vorenkamp van de PVV voor zijn stemverklaring.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter, ook vrij kort. Onze fractie vond dit rapport eigenlijk overbodig en we zijn het ook helemaal niet eens met de aanbevelingen die gedaan worden. Met name die Natuurcompensatieboekhouding is een oplossing voor een niet-bestaand probleem, voorzitter, daarom stemmen wij tegen deze voorstellen en vragen de griffie dit als zodanig in het verslag vast te leggen. Dank u.

De voorzitter: Dank u wel, heer Vorenkamp. Ik zie dat de heer Uppelschoten... Heeft u een ordevoorstel heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Ik dacht dat we een stemverklaring afgegeven als je tegen een voorstel bent, maar als iedereen die voor is vervolgens ons gaat vertellen dat hij voor is, dan zijn we nog wel een tijdje bezig.

De voorzitter: Een stemverklaring kan zowel voor als tegen zijn, ik kan het ook niet mooier maken, maar ik wil het niet promoten om een stemverklaring af te leggen. Ik constateer op dit stuknummer dat geacht worden tegen te hebben gestemd, de fractie van Forum voor Democratie en de fractie van de PVV. Voor hebben gestemd de andere fracties. Is dat het geval? Ik kijk even rond. Dat is het geval, aldus besloten.

G-3 NRK Terugblikonderzoek: 'Zoektocht naar duurzaamheid in het landbouwbeleid'; Statenstuk 2023-126

De voorzitter: Dan kom ik bij het Rekenkamerrapport Terugblikonderzoek: 'Zoektocht naar duurzaamheid in het landbouwbeleid', een voorstel van presidium van Provinciale Staten op stuknummer 126. De fracties van de Partij voor de Dieren, Forum voor Democratie hebben aangegeven ook hier met een stemverklaring te willen komen. Ik geef kort het woord aan de fractievoorzitter van de Partij voor de Dieren, Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Dank u, voorzitter. Wij stemmen voor met een aantekening, dat is deze stemverklaring. In 2020 nam het college een aantal aanbevelingen van de rekenkamer over en deed daar vervolgens nauwelijks of niets mee, en dat blijkt nu uit deze terugblik. En nu liggen er weer een set aanbevelingen en nu moeten we maar hopen dat er wat mee gedaan wordt. Onze scepsis hebben we in de commissievergadering geuit. Het enige lichtpuntje wat we zien is dat jaarlijks een overzicht wordt gestuurd naar PS over de stand van de aanbevelingen, zoals bij besluit 2 wordt verwoord, en daarom zullen wij voor stemmen.

De voorzitter: Dank u wel, Statenlid Zuiker en dan geef ik het woord aan de fractievoorzitter van Forum voor Democratie, mevrouw Niessink, voor uw stemverklaring.

Mevrouw Niessink: Dank u wel, voorzitter. Ook deze houden we kort. Onze fractie wordt geacht tegen gestemd hebben. Dank u wel.

De voorzitter: Dan constateer ik dat de fractie van Forum voor Democratie tegen dit voorstel stemt op stuknummer 126, dat de andere fracties Voor stemmen. Is dat het geval? Ik zie knikkende gezichten. Dan is dit voorstel aanvaard. Dat was agendapunt G-3.

H. Besprekstukken

De voorzitter: Dan gaan wij nu naar de besprekstukken onder agendapunt H van Hendrik.

H-1 Verordening Europese Landbouwsubsidies 2023-2027 provincie Drenthe; Statenstuk 2023-129

De voorzitter: We beginnen met de Verordening Europese Landbouwsubsidies 2023-2027 Provincie Drenthe, een voorstel van het College van Gedeputeerde Staten van 26 september 2023 op stuknummer 129. Bij dit agendapunt worden de volgende spreektijden gehanteerd: in de eerste termijn van de zijde van de Staten twee minuten per Fractie, voor het college is de spreektijd zes minuten. En in de tweede termijn, als die nog nodig mocht zijn, is er één minuut spreektijd per fractie en voor het

college drie minuten. De fractie van de PVV heeft een amendement aangekondigd. De heer Vorenkamp krijgt als eerste het woord om het amendement in te dienen en hij krijgt daarmee een minuut extra spreektijd, hij mag drie minuten spreken. Ik nodig de heer Vorenkamp uit om richting kathedraal te komen.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Ik denk niet dat ik de drie minuten nodig heb, maar toch. Nog even voor diegenen van u die niet bij de Statencommissie waren: wat verstaat de fractie van de PVV onder duurzame landbouw? Landbouw die commercieel uit kan en die producten levert waar de consumenten om vragen. Dan is en blijft de landbouw duurzaam toekomstig bestendig en dat zal niet het geval zijn wanneer de landbouw gedwongen wordt om te gaan produceren op een wijze die wenselijk geacht wordt vanuit de ivoren ambtelijk toren, dat heb ik toen ook al gezegd, van Haagse ministeries en door allerlei activistische NGO's. Wij waren er toen niet gerust op, en we zijn er nog steeds niet gerust op. Voorzitter, wij hebben gesteld dat deze landbouwsubsidies geheel bedoeld zijn voor de Drentse agrarische sector. Zo denken wij erover. Deze sector is heel belangrijk voor het omgevingsbeheer, maar ook voor de werkgelegenheid hier en de leefbaarheid op het platteland. Maar paragraaf 4, zie pagina 24 digitaal, met de titel Niet-productieve investering op niet-landbouwbedrijven zien we als onwenselijk. GS stelde dat de verordening an sich niet aangepast dient te worden in verband met de afspraken bij IPO en EU. Oké, dan willen wij de openstelling van deze paragraaf 4 dichtgooien, en daarom ons amendement voorzitter. Ik zal het even voorlezen: Provinciale Staten, in vergadering bijeen te Assen Op 8 november 2023 ter behandeling van Statenstuk 2023-129 de Verordening Europese Landbouwsubsidies Provincie Drenthe, overwegende dat deze Europese landbouwsubsidies bedoeld zijn voor de agrarische sector en met name voor de agrarische bedrijven, het toekennen van subsidies uit dit fonds aan organisaties en bedrijven uit andere sectoren niet bedoeld is en dat openstelling van Paragraaf 4 niet-productieve investeringen op niet-landbouwbedrijven expliciet toestaat dat bedrijven, die bijvoorbeeld duurzame energieopwekking en andere niet-agrarische activiteiten ten doel hebben - ik noem maar bijvoorbeeld natuurbeheer - aanspraak mogen maken op subsidieverstrekking uit dit fonds, besluiten het ontwerpbesluit als volgt te wijzigen in: de Verordening Europese Landbouwsubsidies 2023-2027 Provincie Drenthe vast te stellen, waarbij totdat door nadere besluitvorming door PS anders wordt besloten, Paragraaf 4, niet-productieve investering op niet-landbouwbedrijven niet zal worden opengesteld voor subsidieaanvragen en gaan over tot de orde van de dag, namens de fractie van de PVV. Dan overhandig ik u het amendement.

De voorzitter: Dank u wel, heer Vorenkamp. Er is een vraag van de heer Brandsema voor u.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Dat gemeenschappelijk landbouwbeleid heeft naast een duidelijke pijler om de agrarische sector te ondersteunen, ook een pijler om de brede plattelandseconomie te ondersteunen. Wat maakt, voorzitter, dat de PVV zegt, dat is voor ons niet Belangrijk, voor ons is het alleen maar belangrijk dat vanuit het gemeenschappelijk landbouwbeleid die agrarische sector sec ondersteund wordt?

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Heel simpel, omdat bijvoorbeeld duurzame energie uit allerlei andere potjes - ik noem maar gewoon twee voorbeelden - duurzame energie uit allerlei andere fondsen en potjes, miljarden. Het gaat voor Nederland om vele tientallen miljarden, waarmee die industrie dus aangejaagd wordt. Die moeten dan hier ook nog eens een keer uit putten. Als de landbouw op een gegeven moment op geheel vrijwillige basis duurzamer wil worden, uitstekend, daar worden ze dan door dit fonds voor gesubsidieerd. Maar dan zeg ik dat dit soort zaken niet uit dit fonds gesponsord hoeven te worden. En dat geldt ook voor natuurbeheer. Ecologie en natuurbeheer wordt expliciet genoemd als één van de dingen die betaald zou kunnen worden uit dit landbouwfonds. Ik zal het even noemen.

De voorzitter: Dat hoeft niet, want dat kan een ieder lezen. Heeft de heer Brandsema nog een vraag in tweede instantie?

De heer Brandsema: Ja, voorzitter, dat heb ik nog wel, want ik probeer de PVV te begrijpen hierin. Nu wordt het wat versmald naar: ja, maar duurzaam energie gebeurt uit andere potjes en natuur ook. Alleen volgens mij is het zo dat die hele agrarische sector ingebed zit in een bredere plattelandseconomie. Dus wanneer die agrarische sector onderuit gehaald wordt, heeft het effect op de samenleving op het platteland, maar dat is andersom net zo. En dat gemeenschappelijk landbouwbeleid heeft daarom het bredere perspectief. Niet alleen maar zoals het ooit begonnen is, die voedselzekerheid na de oorlog, maar nu een veel breder kader. Ik begrijp nog niet helemaal waarom de PVV zo resoluut daartegen is en zegt het GLB mag alleen maar sec voor die agrarische sector gebruikt worden.

De voorzitter: De heer Vorenkamp in tweede instantie.

De heer Vorenkamp: Dank u wel voorzitter. Zal ik eens een kort antwoord geven? Omdat de PVV van duidelijkheid houdt en de PVV houdt niet van gezwam eromheen en de mogelijkheden openlaten van bijvoorbeeld natuurbeheer die gesponsord wordt uit een landbouwfonds. Dat wensen wij niet. Daar gaat zo meteen € 4,7 miljard naar Natuurbeheer...

De voorzitter: U zou een kort antwoord geven.

De heer Vorenkamp: Nou ja, mijn antwoord heb ik al gegeven, maar dan zou er ook nog eens een keer geld dit fonds geld naar natuurbeheer moeten, naar de terreinbeheerders. Sorry meneer Brandsma, maar daar zijn wij niet van.

De voorzitter: Helder, en u was aan het eind gekomen van uw betoog en het amendement maakt deel uit van de beraadslaging. Maar er is nog een vraag van mevrouw Kramer voor de heer Vorenkamp. Mevrouw Kramer van Volt.

Mevrouw Kramer: Ik hou van duidelijkheid, dat vooropgesteld, maar ik heb het hele betoog afgewacht in de hoop dat u nog terug zou komen op de definitie van duurzame landbouw, want daar gaf u een definitie van in de eerste zin, en toen dacht ik: wacht even, dit is een hele andere definitie dan ik zelf hanteer, maar ook dan ik teruglees - ik heb het even snel gezocht op internet - dan andere bureaus of partijen of instanties de definitie hanteren. Waar heeft u deze vandaan?

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Gewoon uit paragraaf 4, daar staat gewoon klip en klaar omschreven hoe dat bedoeld is. Hier worden niet landbouworganisaties bijvoorbeeld ingeschakeld, uit dit fonds, om duurzame energie op te wekken in plattelandsgebied. Zal ik u dat even voortekenen wat dat betekent? Dat betekent namelijk zonneakkers aanleggen, landbouwgrond omzetten in zonneparken en die subsidiëren door niet-agrarische bedrijven, dus het is niet een boer die dat doet, nee, het is een Chinees bedrijf eventueel, die dus 100 hectare opkoopt en daar een groot kavel met zonnepanelen op legt. Of dat is Vattenfall...

De voorzitter: Kan het ietsje korter, want u hoeft niet alle zonnepanelenpercenten te noemen.

De heer Vorenkamp: Ik heb nog een ander onderwerp dan, bijvoorbeeld om winturbines te plaatsen met subsidie uit dit fonds. Daar zijn wij niet zo voor.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Kramer in tweede instantie.

Mevrouw Kramer: Het gaat mij echt om de definitie van duurzame landbouw, daar moeten we hetzelfde beeld bij hebben, dus staat u ervoor open om nog eens op internet op te zoeken wat er staat bij de duurzame landbouw? Dat gaat over meer dan wat u nu aangeeft.

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: En dat staat in de andere paragrafen. Paragraaf 4 is niet de enige paragraaf. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, heer Vorenkamp. Statenlid Zuiker heeft ook een vraag voor de heer Vorenkamp.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, voorzitter. De definitie van duurzame landbouw is voor de PVV landbouw die commercieel uit kan. En aan de andere kant zeggen ze: dan moet wel alle subsidie daar heen. Als het commercieel uit kan hoeft er geen subsidie heen. Dus hoe wilt u dat verklaren?

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Heel simpel. In principe moet het dus zo zijn dat de landbouw die verduurzaamt, zou eigenlijk zonder subsidie dit moeten kunnen doen, maar de inkomens van de agrarische sector staan natuurlijk onder druk door allerlei maatregelen, waar wij geen voorstander van zijn. Op zich zijn wij geen geweldige voorstander van verduurzaming van de landbouw, bijvoorbeeld door zonnepanelen aan te leggen die het energiesysteem alleen maar veel duurder en veel instabieler maken. Maar nu krijgen we het over een ander onderwerp, natuurlijk.

De voorzitter: Ja, ik geloof het ook.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker, heeft u heeft u nog een aanvullende vraag?

Statenlid Zuiker: Ik kan alleen concluderen dat de logica van de PVV ver te zoeken is. Dat is de enige conclusie die ik kan trekken.

De voorzitter: Dat is een statement, dus daar hoeft niet meer op gereageerd te worden. Heer Vorenkamp, hartelijk dank.

De heer Vorenkamp: Wij zijn heel erg logisch, voorzitter, en ik zou heel graag over de energietransitie nog eens een exposé willen geven aan de Staten ....

De voorzitter: Maar niet nu...

De heer Vorenkamp: om duidelijk te maken hoe inconsequent de energietransitie zelf is. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank, heer Vorenkamp. Ik kijk naar mijn lijst en ik zie de heer Vosseveld namens de fractie van de BBB en die wil ik graag het woord geven voor twee minuten spreektijd. Doe rustig aan, de computer van de heer Vosseveld moet nog even opgestart worden. We ademen allemaal even uit.

De heer Vossebeld: Bedankt voorzitter, ik heb het gevonden. Het is heel kort. Voor ons ligt die verordening landbouwsubsidies 2023-2027. Nu heb ik nog de verkeerde opgestart.

De voorzitter: Dat geeft niet. Zal ik u even helpen? Als ik nou eerst het woord geef aan de heer Bos van GroenLinks? Dan kunt u rustig even zoeken. Heer Bos, heeft u het paraat?

De heer Bos: Ja.

De voorzitter: Fijn, ga uw gang.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. GroenLinks vindt consistent landbouwbeleid belangrijk en daarom hechten we er waarde aan dat de regels ook duidelijk zijn voor boeren, zodat de landbouwtransitie binnen de gestelde stikstofdoelen kan worden doorgevoerd. In het commissiedebat van 18 oktober hebben wij ook vragen gesteld over de afgezwakte landelijke ambities wat betreft de Verordening Europese Landbouwsubsidies. Deze zijn om onduidelijke redenen afgezwakt en dat zorgt eigenlijk voor meer onzekerheid voor boeren, want linksom of rechtsom moeten de grote hervormingen wel doorgevoerd worden. GroenLinks vraagt zich daarom af of het college ook bezwaar heeft gemaakt tegen deze afzwakking van het Kabinet. En dat is niet omdat GroenLinks graag die ambitie wil zien, maar omdat het college zelf aangeeft grote waarde te hechten aan duidelijkheid over regelgeving. Dit komt in het collegeakkoord ook duidelijk naar voren. Als ambities later toch weer aangescherpt worden, dan kan dat betekenen dat boeren die nu subsidie krijgen later alsnog teleurgesteld gaan worden. Dus de vraag die wij hebben is: hoe is het college in contact geweest met de Rijksoverheid om duidelijkheid te krijgen over de beleidslijn? Is het de verwachting dat de regels vervolgens niet meer gaan wijzigen? Ten aanzien van de motie: wij vinden wel dat we in breder perspectief moeten kijken naar het landbouwbeleid en ook naar gronden, en daarom ondersteunen wij de motie van de PVV niet, want wij vinden dat er ook geld beschikbaar moet zijn voor de doelen die gesteld zijn in paragraaf 4. Dank wel.

De voorzitter: Dank u wel, heer Bos, en u bedoelde het amendement denk ik, want u zei motie, maar dat maakt niet uit. Heer Vossebeld, bent u zover? En ik heb begrepen dat dit uw maidenspeech is, dus u mag niet geïnterrumpeerd worden. Ga uw gang. Ja zegt de heer Vossebeld, dan had ik hem beter langer kunnen maken. Dat snap ik. Ga uw gang.

De heer Vossebeld: Voorzitter, bedankt. Hierbij de reactie op het amendement betreffende het niet openstellen van paragraaf 4 in de Verordening Landbouwsubsidies. Primair zijn die landbouwsubsidies bedoeld om de landbouw te dienen en er zal geen landbouwsubsidie aangewend moeten worden aan niet-landbouwbedrijven. Maar niet-landbouwbedrijven als bedoeld in paragraaf 4 kunnen deze subsidies aanvragen, alleen als het effect van de investering groter is dan alleen voor de landbouw, zoals omschreven voor deze aanvragen bedoeld in paragraaf 2. Wij zijn van mening dat de subsidies als bedoeld in paragraaf 4 in ieder geval voor het overgrote deel de landbouw dienende te moeten zijn, het zijn immers landbouwsubsidies. Wat we ook missen is dat er in paragraaf 3 een percentage genoemd wordt, terwijl voor eenzelfde soort investering in paragraaf 4 geen percentage genoemd wordt. Dit zou voor zowel landbouwbedrijven als niet-landbouwbedrijven gelijk moeten zijn. Het kan niet zo zijn dat een niet-landbouwbedrijf meer subsidie voor eenzelfde investering krijgt, of eenzelfde doelstelling, dan een landbouwbedrijf. Maar om aanvragen als bedoeld in paragraaf 4 in het geheel niet open te stellen, is voor BBB een te groot risico, aangezien wij op dit moment de gevolgen hiervan niet kunnen overzien. Om bovenstaande zullen wij het amendement dan ook niet steunen.

De voorzitter: Dank u wel heer Vossebeld en gefeliciteerd met uw maidenspeech. [applaus] Mooi zo. En tot slot geef ik het woord aan mevrouw Hilgenga van het CDA. Ga uw gang.

Mevrouw Hilgenga: Voorzitter, met betrekking tot de verordening hebben wij geen inbreng, die vinden wij goed zoals die is. Ik wil wel even duidelijk aangeven dat wij een hele andere definitie hanteren van duurzame landbouw dan de PVV zojuist heeft benoemd. Ik wil nog wel even kort reageren op het ingediende amendement. In de verordening staat heel duidelijk dat de gesubsidieerde activiteiten betrekking moeten hebben op de landbouw. Het doel moet verbonden zijn aan de landbouw. Een bedrijf dat bijvoorbeeld een nieuw stikstof-reducerend systeem ontwikkelt, dat de landbouw als sector kan helpen, moet ook gebruik kunnen maken van deze regeling.

De voorzitter: De heer Vorenkamp heeft een vraag voor u. Heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Dank u wel, voorzitter. Het CDA is dus van mening dat de landbouw in Drenthe, en in Nederland waarschijnlijk, niet commercieel hoeft te functioneren. Dus vind ik dat een heel bijzondere opmerking van het CDA. Dat betekent dus dat wat het CDA betreft blijkbaar de landbouw wel een volledig gesubsidieerd systeem kan worden, die zich bezig gaat houden met bosbouw of zo bijvoorbeeld, of met natuurbeheer, met heide of zo... Kan ik?

De voorzitter: Mevrouw Hilgenga, ga uw gang.

Mevrouw Hilgenga: Voorzitter, ik kan me niet vinden in de mening van de PVV over onze definitie van duurzame landbouw die u zojuist hier bezigt. Het is wel zo dat wij denken dat de landbouw een enorme transitie doormaakt en daar tijd voor moet hebben om die door te maken. Maar gaan benoemen dat... de landbouwsector moet op termijn zeker rendabel zijn, want elke boer moet zijn eigen broek omhoog kunnen houden, maar dan moeten wij als Nederland ook bereid zijn om een goede prijs voor hun producten te betalen en daar schort het nogal aan op dit moment. Dat even met betrekking tot de duurzame landbouw.

De voorzitter: Heeft de heer Vorenkamp nog een vraag in tweede instantie? Dat is het geval.

De heer Vorenkamp: Aanvullend voorzitter. Wij hebben als stellingname ook dat de landbouw producten dient te leveren die de markt vraagt. Blijkbaar heeft het CDA daar een andere mening over en dat vinden wij ook hoogst bevreemdend. Er moeten blijkbaar door de landbouw nu door het CDA, vanwege CDA-redenen, producten geleverd worden die niet door de markt gedragen worden. Waar de markt niet om vraagt. Daar kan ik mij ook wel wat bij voorstellen, bijvoorbeeld...

De voorzitter: Nou, niet al te veel voorbeelden, maar wilt u een vraag stellen?

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Klopt het nu dat het CDA blijkbaar van mening is dat de landbouw niet door de markt gevraagde producten moet gaan leveren?

De voorzitter: Mevrouw Hilgenga.

Mevrouw Hilgenga: Voorzitter, daar kan ik mij echt ook helemaal niet in vinden en ik denk dat dat een beeld is, wat de heer Vorenkamp schetst, dat totaal niet aansluit bij de visie van het CDA op duurzame landbouw en daar wil ik heel graag met hem nog een keer een goed gesprek bij een kop koffie over voeren, maar dat weid te ver uit, denk ik, van de orde van deze vergadering.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Hilgenga en u vervolgt uw betoog.

Mevrouw Hilgenga: In de verordening staat heel duidelijk dat gesubsidieerde activiteiten betrekking moeten hebben op de landbouw. Het doel moet worden verbonden aan de landbouw en een bedrijf dat bijvoorbeeld een nieuw stikstof-reducerend systeem ontwikkelt, dat de landbouw als sector kan helpen, moet ook gebruik kunnen maken van deze regeling. Als dat niet meer mogelijk is, schiet men zichzelf in de voet. Het lijkt mij ook dat de PVV dat niet wenselijk zou vinden en wij zullen om deze reden dit amendement dan ook niet steunen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Hilgenga. We zijn aan het eind gekomen van de eerste termijn van de zijde van de Staten en ik kijk naar de heer Otter voor de inbreng vanuit het college en hij krijgt daarvoor zes minuten ten hoogste.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Ik ga een poging doen om ook de heer Vorenkamp nog te overtuigen dat hij zijn amendement in gaat trekken. Dat is mijn ambitie in ieder geval in deze bijdrage. Want voorzitter, waar gaat het eigenlijk om? Wij hebben, dat staat ook in de beleidsbrief: op 30 september vorig jaar is er een nationaal strategieplan, een SP ingediend, GLB 2023-2027, bij de Europese commissie. Dat is gehonoreerd en uit die pot hebben wij € 26,6 miljoen gekregen voor de periode 2023-2027. Bij dat geld horen natuurlijk gewoon bepaalde doelen, en die doelen zijn inderdaad gericht op het verduurzamen en transitie in de landbouw. Daar hoort dan ook een verordening bij, en die verordening die die ligt nu voor. Ik snap ook wel even de opmerking van de heer Vorenkamp: het gaat om landbouw, dus het geld moet ook precies bij de landbouwers terecht komen. Maar ik heb het meerdere fracties al horen zeggen: het is ook breder dan alleen de landbouwers. We hebben misschien technische innovatie, bedrijven die zich daarmee bezighouden, maar denk ook aan waterschappen, die gaan we ook uitsluiten. Het betekent dat als wij bepaalde zaken gaan uitsluiten, dat gaat ook consequenties hebben voor het geld wat wij aanvragen. Ik heb even begrepen dat we best wel een klein beetje kunnen schuiven in die verschillende potjes, maar als wij zeggen: deze categorie laten we er helemaal buiten vallen, dan betekent het ook dat we dat geld kwijt zijn. Dat is dan niet eens het Europees geld wat we kwijt zijn, maar denk even aan bijvoorbeeld waterschappen die één of ander verfijnd stuwensysteem gaan introduceren, wat heel goed is voor de landbouw. Ook het waterschap geeft een stuk cofinanciering. Kortom, wij gaan een hele hoop geld, wat we eigenlijk juist nodig hebben om die hele transitie in gang te zetten, dat geld verdwijnt eigenlijk allemaal. Dus dat is eigenlijk niet zo slim. En dan geven de voorbeelden van de heer Vorenkamp, zonneakkers, windmolens... Ik ken geen enkele... Wat is de subsidie die er wel eens was bij windmolens, en misschien nog wel, maar op zee niet meer, geloof ik? Dat is de SDE-subsidie. Ik heb in ieder geval in die negen jaar dat ik wethouder was in Emmen nog nooit meegemaakt dat wij subsidie hebben gegeven om windparken of windmolens te plaatsen, of zonneakkers te plaatsen. Integendeel, daar werd altijd ook nog wel geld aan verdiend door de door de gemeente. Dus daar zal het geld zeker niet naartoe gaan. Nogmaals, wij gaan heel veel middelen verliezen, die we juist heel erg nodig hebben. Daarom zijn we die verordening zoals die voorligt ook nodig en moeten we geen dingen gaan uitsluiten, want daar krijgen we eigenlijk een beetje spijt van. Nu ik het daar toch over heb, voorzitter, want dat is nog het tweede deel, vorige keer in de commissie heb ik gezegd: als het gaat om uitvoering en openstelling dan komen we bij u terug. Dat klopt ook, er is alleen één maar: dat gaat wel over wat we in 2024, 2025, 2026 doen. Gisteren hebben we in GS namelijk het leaderprogramma opengesteld en dat valt ook onder deze verordening, maar het is eigenlijk leader 2023. Al die besluitvormingen, doelen, enzovoort dat ligt allemaal achter ons. Dus vandaar dat dat niet terugkomt, maar wat wel terug gaat komen, is de komende jaren: hoeveel geld gaan we voor de verschillende doelen beschikbaar stellen? En dan heeft de heer Vorenkamp weer alle gelegenheid om aan te geven waar we het wel of niet voor willen gebruiken. Dus eigenlijk, heer Vorenkamp, is er niet zoveel aan de hand. Gewoon nu deze verordening vaststellen en u krijgt alle gelegenheid nog in tweede instantie, als we het hebben over: waar gaat dat geld dan naartoe, om daar dan nog weer wat van te vinden. Dan kijk ik nog even, voorzitter, naar een paar andere opmerkingen. De BBB had het over bepaalde percentages. Ik heb het zelf ook even proberen snel te

checken, volgens mij staan die percentages er wel allemaal in, dus daar gaat verder niets mis. De opmerking van GroenLinks over afgezwakte landbouwambities kon ik zo niet plaatsen, want in de afgelopen maanden dat ik in functie ben, heb ik nog niet gemerkt dat er ambities afgezwakt zijn. Dus wat dat betreft kan ik dat niet helemaal plaatsen. Dat was het, voorzitter en nogmaals, ik hoop dat de heer Vorenkamp zijn amendement intrekt.

De voorzitter: Dank u wel, heer Otter. Bestaat de behoefte aan een tweede termijn van de zijde van de Staten? Ik kijk naar de heer Vorenkamp, dat is het geval. Ik nodig u uit. Ga uw gang.

De heer Vorenkamp: Dank u wel, voorzitter. Ik heb wel begrip natuurlijk voor bepaalde argumenten van de gedeputeerde Otter, maar het blijft staan dat de formulering zodanig in paragraaf 4 gekozen is, dat de voorbeelden die ik genoemd heb wel degelijk daaronder vallen. Onwenselijke voorbeelden. Dan kan op een gegeven moment de gedeputeerde wel zeggen: dat hebben wij nog nooit gesubsidieerd. Nee, dat kan mogelijk ook zo zijn, dat weet ik niet. Het wordt sowieso gesubsidieerd door SDE-subsidies, sowieso al. Maar het tweede is: bijvoorbeeld, ik kreeg een bericht onder ogen vandaag, dat de belangstelling voor zonnepanelen op dit moment dramatisch aan het afnemen is. Dat zou dus wel eens tot gevolg kunnen hebben dat zo'n organisatie dan aanklopt bij de provincie en zegt paragraaf 4 maakt het mogelijk om ons verdienmodel een beetje te verbeteren. Graag X, Y, Z subsidie. Dus alle begrip ervoor, maar dan had ik eigenlijk verwacht, en dat was ook mijn oproep de laatste keer in de commissie: breng dan dat aan in het besluit. Brengt dan aan in het besluit wat er wel of wat er dan eventueel niet onder zou vallen. En dat is niet gebeurd.

De voorzitter: U bent over uw tijd heen en u heeft inbreng geleverd, dank. De heer Vosseveld in tweede instantie? Ja, ga uw gang.

De heer Vosseveld: Bedankt voorzitter. Eigenlijk heel kort. Wij vinden dat de verdeling van die subsidies in evenredigheid moet plaatsvinden tussen landbouwbedrijven, niet-landbouwbedrijven. En dan over die percentages, het staat er niet in. Het staat er gewoon niet in, dus ik heb hem wel meegenomen. Dank u wel.

De voorzitter: Dat is inderdaad kort maar krachtig. De heer Bos, GroenLinks nog? Nee. Mevrouw Hilgenga van het CDA? Nee. Eén momentje, heer Vosseveld, wilt u even terug, want ik zie dat de heer Vorenkamp zich naar de interruptiemicrofoon spoed. Een vraag van de heer Vorenkamp, ga uw gang.

De heer Vorenkamp: Dank u wel voorzitter. De BBB heeft een duidelijk standpunt over die verdelingspercentages en dan is mijn korte vraag: ik heb een amendement ingediend toen ik het niet eens was met bepaalde onderdelen van dit subsidiebesluit. Waarom heeft u geen amendement ingediend?

De voorzitter: De heer Vosseveld.

De heer Vosseveld: Goede vraag. Wij hebben geen amendement ingediend, omdat als reactie op uw amendement kwam deze reactie. In eerste instantie gingen we ervanuit dat de percentages evenredig verdeeld werden. Toen we het nog nader bestudeerden kwamen we met deze vraag, dus bedankt eigenlijk voor het amendement.

De voorzitter: Waarvan akte. We zijn aan het eind gekomen van de tweede termijn van de zijde van de Staten. Bestaat er ook behoefte bij de heer Otter om een duit in de zak te doen? Ga uw gang.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, misschien even naar de BBB toe. Misschien dat we even over verschillende percentages praten. Ik heb even gekeken naar de percentages qua subsidiabele kosten en

dat soort zaken. U heeft het volgens mij meer over de verdeling van de middelen en die verdeling komt hier terug bij het openstellingsbesluit. Dus dan kunnen we het nog hebben over de verdeling.

De voorzitter: Dank u wel, heer Otter. Ik kijk naar de heer Vossebeld en die kan daarmee leven, zie ik. We gaan stemmen over dit Statenstuk, het stuk op nummer 129, Verordening Europese Landbouwsubsidies 2023-2027 provincie Drenthe. We gaan eerst stemmen over het amendement van de PVV, dat is op stuk nummer 129 zoals ik al zei. Kunnen we dat op het scherm krijgen? Voor dit amendement 3 leden, daartegen 39, zodat het amendement is verworpen. Dan gaan we nu stemmen over het Statenstuk als zodanig, het besluit van het Statenvoorstel op stuk nummer 129 en dat komt nu op het scherm. Voor dit besluit hebben gestemd 36 Statenleden, daartegen 6, zodat dit besluit is aanvaard.

H-2 Begroting 2024, inclusief 8e wijziging van de Begroting 2023; Statenstuk 2023-129

De voorzitter: Dan gaan we door naar agendapunt H-2, de Begroting 2024, inclusief de 8e wijziging van de Begroting 2023. Een voorstel van het college van Gedeputeerde Staten van 15 september jongstleden op Statenstuknummer 127. En zoals aangegeven bij de vaststelling van de agenda, hebben we dit keer geen algemene beschouwingen bij de begroting. Die houden we de volgende keer op 20 december, bij de eerste wijziging van de begroting 2024. Want dan is het collegeakkoord in zijn geheel verwerkt. De fracties van D66, JA21 en de PVV hebben aangekondigd om bij de Begroting 2024 een motie in te willen dienen, dus deze doen de aftrap, want normaliter, dames en heren, doen we het natuurlijk altijd in een bepaalde volgorde, de begrotingsbehandeling. Daarvan hebben we nu afgesproken, omdat die natuurlijk in, ik zou maar zeggen, een soort van afgeslankte vorm wordt behandeld, dat we de sprekerslijst hanteren. Dus ik stel voor dat we beginnen met diegene die de moties indienen, want dan kunnen die meteen deel uitmaken van de beraadslaging. En dan begin ik bij, even kijken, de fractie van D66. Ik geef het woord aan mevrouw Kleine Deters. De spreektijd is 2 minuten. En vervolgens JA21 en daarna de PVV, dus de heer Omlo en de heer Uppelschoten. Mevrouw Kleine Deters, aan u het woord.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, dank u wel. 2023, een nieuw college van Gedeputeerde Staten in Drenthe. De eerste begroting van een nieuw college behoort een ambitieuze begroting te zijn met plannen voor de nieuwe periode. U hebt het al aangegeven, voorzitter, we hebben nu een begroting zonder plannen en geen keuzes nog. Dat krijgen we later dit jaar, wel bijzonder. Maar een begroting hebben we, die overlopende zaken gaat, waar onze organisatie dagelijks invulling aan zal geven. Niet altijd een makkelijke opgave in een wereld waarin we voor grote vraagstukken staan. D66 heeft in de bespreking aan de commissie de prioriteiten weer meegegeven die wij graag in de uitgewerkte begroting in december terugzien. En we kunnen ze samenvatten onder: 'Een Drenthe met schone lucht, schone bodem en schoon water'. 'Een provincie waar we perspectief bieden en aan de toekomst werken.' Voorzitter, wij zouden willen dat inwoners en organisaties betrokken zijn bij activiteiten en ontwikkelingen in onze provincie. Dit vraagt wederzijds begrip en vertrouwen. Dit vraagt transparantie over onze werkzaamheden. Voorzitter, D66 constateert dat het proces van vergunningen niet altijd inzichtelijk verloopt. Soms blijken ook aanvragen die afgewezen worden bij PS tot vraagtekens te zijn. Dan hebben we het hierover, maar hebben we het dan over incidenten? Geen idee.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters, de heer Schoenmaker heeft een vraag voor u.

De heer Schoenmaker: Ik ben even in verwarring. Volgens mij zouden wij hier geen beschouwingen geven, maar alleen ingaan op de moties. Zo hebben wij het volgens mij afgesproken. Of wij hebben het verkeerd begrepen.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Daarom ga ik ook in op de lopende zaken en dat waar onze organisatie voor staat, en dat zijn voor mij geen politieke beschouwingen. Dat is voor mij de begroting over lopende zaken en daarmee kom ik ook tot de motie.

De voorzitter: De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Wij hebben het gehoord als beschouwingen.

Mevrouw Kleine Deters: Dan hebben we daar verschillende interpretaties over, voorzitter.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters vervolgt haar betoog.

Mevrouw Kleine Deters: Dus voorzitter, over de vergunningen. Aanvragen die worden afgewezen. Aanvragers hebben er vaak veel tijd en energie aan besteed. D66 zou graag meer inzicht willen hebben in de aanvragen en afhandelingstermijnen en bij het niet verlenen van de vergunning, de reden ervan. Daarmee komen we dan ook tot de volgende motie. Wij constateren dat de provincie op vele beleidsterreinen het bevoegd gezag is voor het aanvragen van vergunningen; vergunningaanvragen van inwoners en organisaties van groot belang zijn voor activiteiten; en ontwikkelingen in onze provincie en dat eventuele afwijzingen vaak tot onbegrip leiden. Overwegende dat het wenselijk is om inzicht te krijgen in de termijnen van aanvragen en afhandeling van vergunningen, transparantie over het proces van behandeling en eventuele redenen van afwijzing van vergunningaanvragen van belang is voor het bevorderen van het vertrouwen en begrip van onze inwoners. Zoals ik net in mijn toelichting ook aangegeven heb. Wij verzoeken aan het college om een overzicht over 2023 aan PS te verstrekken van aanvragen en afhandeling van vergunningen met vermelding van datum van aanvragen en afhandeling en indien van toepassing, reden van het niet verlenen van de vergunning. We gaan over tot de orde van de dag. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. De motie maakt deel uit van de beraadslaging. Ik zie dat mevrouw Kramer een interruptie heeft. Kunt u even terug naar het spreekgestoelte? Mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Voorzitter, ik ben eigenlijk nieuwsgierig naar... Waarom wil mevrouw Kleine Deters juist met een terugblik inzicht in de motie en niet afsprekbaar vanaf nu voor de komende periode zo het realiseren?

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, soms is het nodig om kennis te hebben van het verleden om keuzes voor de toekomst te maken.

De voorzitter: Mevrouw Kramer, in tweede instantie.

Mevrouw Kramer: Dat onderschrijf ik ook, voorzitter, het lijkt me alleen... Ik zit ook te denken aan het ambtenarenapparaat wat al zo vol zit met allerlei werkzaamheden. Dus dat is een afweging voor mij. Of we dat nog van ze moeten vragen of moeten afspreken voor de toekomst? Het is geen vraag, maar dat is mijn overweging wat erachter zit.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters hoeft niet te antwoorden. Wil de heer Vianen? Nee, die liep naar het spreekgestoelte... De heer Zuur van het CDA.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Denkt mevrouw Kleine Deters dat het onbegrip wordt weggenomen door het publiceren voor Provinciale Staten? Zouden daar geen andere mogelijkheden voor zijn?

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: We hopen minimaal, meneer Zuur, op het moment dat wij inzicht hebben en kennis van zaken, dat wij ook adequaat kunnen reageren, en dan zijn we ook met elkaar een soort ambassadeurs.

De voorzitter: De heer Bos van GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. Toen wij de motie voor het eerst lazen in het weekend, dachten wij ook: maar wat is nou de vraag achter de vraag? Dus daarom wil ik deze ook eigenlijk neerleggen. Wat wil de fractie van D66 uiteindelijk met deze informatie gaan doen? En is dit dan de oplossing voor het onbegrip wat er heersend is?

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Wat ik aangaf inderdaad: inzage in, al is het al voor onszelf. We merken terugkijkend wanneer we het hier hebben over afgewezen vergunningaanvragen, of het nu gaat over evenementen, over bomkap, dat het soms echt erg niet inzichtelijk is. Dus wij hopen dat inzicht te vergaren. En we hopen daarmee inderdaad ook, op de vraag die net gesteld werd, de vragen die ons in ieder geval bereiken, dat we het minimaal kunnen uitleggen en minimaal een overzicht hebben. Maar dan heb je eerst wel inzicht nodig.

De voorzitter: De heer Bos in tweede instantie.

De her Bos: Voorzitter, dank u wel. Want wij zijn wel benieuwd of D66 ook kan aangeven wat voor partijen er bij u komen, met wat voor vragen dan bijvoorbeeld waartoe dit een oplossing zou dienen?

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, ik heb altijd geleerd dat we niet op individuele zaken ingaan, dus ik vind het lastig. Ik wil best hier op een ander moment met u over doorspreken. Maar we hebben in ieder geval de vragen getracht te bundelen voor onszelf en veralgemeniseren naar deze motie.

De voorzitter: Ik zie dat de heer Brandsema ook een vraag heeft voor mevrouw Kleine Deters.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Dat is dat stukje over onbegrip, dat speelt nog een beetje in mijn hoofd. Mevrouw Kleine Deters geeft ook aan, bijvoorbeeld vergunning rondom evenementen, bomkap, al dat soort zaken. Maar is het niet zo dat als de uitkomst van het vergunningstraject bij de een onbegrip oplevert en bij de ander, dat die misschien er blij mee is, dat als het dan inzichtelijker is of de uitslag van zo een vergunning wordt anders, dat dan de een begripvoller is en de ander juist weer minder begrip heeft? Dus is het niet altijd zo dat er blijheid en teleurstelling is, afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden bij een vergunningverlening? Dus kan onbegrip weg... verdwijnen bij deze motie?

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Dat is natuurlijk altijd speculeren. We hopen in ieder geval te bereiken... Want soms kunnen we het oneens zijn, maar op het moment dat we dat verduidelijken naar elkaar, is het wel helder en kan het wel tot begrip leiden. Dat wil dan nog niet zeggen dat we het eens zijn geworden, dus daar maak ik wel een onderscheid in. Eens zijn of begrip. Dus dat hopen we wel te bereiken op die manier, meneer Brandsema.

De voorzitter: De heer Brandsema in tweede instantie.

De heer Brandsema: En nog een laatste vraag, voorzitter. Zegt D66 met deze motie ook dat het beleid dat we in de kaders die we hier in PS vaststellen, dat die niet op een adequate manier middels vergunningsverlening in de praktijk gebracht wordt?

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Dat weet ik niet, voorzitter. We hebben vorig jaar ook een informatiebijeenkomst gehad, toen hebben we echt letterlijk ook... En toen ging het over de kapvergunningen. We hebben ook nu bijvoorbeeld op de site van de provincie, omdat de provincie ook zaken moet publiceren, gekeken. Dan miste wel de aanvraag. Het is wel behoorlijk door... Wij ervaren het niet als een heel transparant en inzichtelijk systeem voor onze inwoners. Dus wij denken dat het eenvoudiger kan. Laat ik in ieder geval samenvatten dat D66 streeft naar het eenvoudiger vinden van informatie, het eenvoudiger informatie tot je krijgen en dat dat inderdaad ook inzichtelijk is. En dat leidt ook ertoe dat we het zo kunnen uitleggen met elkaar. Dus dat is denk ik even samengevat, reactie op uw vraag.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. Ik geef het woord aan de heer Omlo van JA21. En ook hij krijgt 1 minuut extra, dus 2 minuten, omdat hij emotie in gaat dienen. Want de spreektijd is 1 minuut. En zou het achter de colleegetafel een beetje rustiger kunnen zijn? De heer Omlo.

De heer Omlo: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, steeds vaker horen we met betrekking tot het energievraagstuk het woord 'kernenergie' vallen. Binnen het kabinet, in de persoon van de demissionair minister Jetten, in de verkiezingsdebatten en ook bijna een alle verkiezingsprogramma's wordt de optie kernenergie als onderdeel van energiemix benoemd. Naast de kerncentrales en de plannen voor een nieuw te bouwen centraal in Nederland, lopen in meerdere landen in verschillende stadia ontwikkelingen op het gebied van kleine kerncentrales. De zogenoemde SMR's. Afgelopen oktober is er door de Kamer een amendement aangenomen waardoor € 10 miljoen voor onderzoek en bouw van deze SMR's ter beschikking komt. Provincies hebben de mogelijkheid een deel van dit bedrag aan te vragen. Middels bijgevoegde motie verzoekt JA21 het college een aanvraag in te dienen en aansluiting te zoeken bij andere provincies. Juist in een provincie waar ruimte van waarde is, kunnen we een innovatieve stap naar de toekomst zetten. Doe ik nu de motie. Provinciale Staten van Drenthe, in vergadering bijeen op 8 november 2023 te Assen. Vaststelling van de begroting van Gedeputeerde Staten voor 2024. Overwegende dat de komende jaren landelijk en op provinciaal niveau onderzoek wordt gedaan naar innovatieve technieken waarbij we eveneens de mogelijkheden en de voor- en nadelen van thorium en small modular reactors, kleine kerncentrales, in beeld willen brengen. In de klimaatplannen heeft het Rijk hiervoor een onderzoeksbudget beschikbaar gesteld. Voor deze middelen dienen we een aanvraag in. Constateerend dat het kabinet kernenergie ziet als een nuttige aanvulling in de energiemix zonder broeikas effect; een SMR niet gebonden is aan groot oppervlaktewater als koelmiddel; de inzet op duurzame energie in de provincie Drenthe, de enige provincie in Nederland zonder groot oppervlaktewater, voornamelijk gericht is op wind en zonne-energie. Op 24 oktober jongstleden het amendement Eerdmans/Stoffer is aangenomen op de begroting van economische zaken over middelen voor de ontwikkeling van de SMR's en diverse... Ik ben al in de min... Zal ik naar de constatering... Naar het verzoek doorgaan? Een aanvraag in te dienen voor een deel van de in

2024 vrijgespeelde middelen, ten bedrage van € 10 miljoen gereserveerd voor alle geïnteresseerde provincies ten behoeve van de ontwikkeling van de SMR's, en bij goedkeuring van de aanvraag deze fondsen direct in te zetten binnen de provincie Drenthe. Voorts wordt verzocht dit aangevraagde bedrag op te nemen in de provinciale begroting van het betreffende jaar en de noodzakelijke mankracht te reserveren om de implementatie en onderzoeken gerelateerd aan de ontwikkeling van SMR's binnen de provincie effectief te kunnen uitvoeren. Dit onderzoek mee te nemen in de energieagenda 2024-2027; en waar mogelijk is, samen op te trekken met andere provincies. De motie wordt ingediend door Volt, door de VVD, door de PVV en door Sterk Lokaal Drenthe. Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Omlo. En mag ik vragen om de volgende keer iets eerder te beginnen? De motie is ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging. En ik geef het woord aan de heer Uppelschoten voor zijn 2 minuten, inclusief motie. Gaat uw gang, de heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ik houd van algemene beschouwingen, maar dat zal ik nu toch niet doen. Daar hebben we lekker 20 december voor. Dus dit zal heel kort zijn. En de motie toelichten. Dus over de begroting die voorligt. Die zullen wij niet steunen om twee redenen. De eerste reden is dat die op termijn niet sluitend is, dus dat is bijna een technische reden. De tweede is: het is een begroting die eigenlijk nog het oude beleid vastlegt of continueert. En we waren het met het oude beleid helemaal niet eens. Dus ook inhoudelijk kunnen wij de begroting dan niet steunen. Dus dat zijn de twee redenen waarom we tegen de begroting zijn. De motie. Er zijn drie hele grote onderwerpen die ons aan het hart gaan. Dat is de woningnood, daar proberen we zicht op te krijgen. Dat is de armoede in Drenthe. Daar proberen we zicht op te krijgen. En ook een groot probleem, want een groot chronisch probleem is, dat is het OV-busvervoer in Drenthe. En met name het busvervoer in de buitengebieden. En als je dan naar dat busvervoer kijkt, dan zie je dat de bussen minimaal gebruikt worden. En dan gaan we kijken naar de opbrengsten en de kosten. En dan blijken de kosten, die blijven constant, natuurlijk, of een bus nu vol of leeg is, dat doet er niet toe. De opbrengsten zijn eigenlijk niet zo groot. Dat heeft ons gebracht tot het besef: dan kun je twee dingen doen. Dan kun je zeggen: de opbrengsten zijn zo laag, we moeten dat maar schrappen. Dat zou een verschrikkelijke verarming zijn voor Drenthe. Of je kunt zeggen: als die bussen toch rijden en er zit niemand in, wat kunnen we dan doen? Dat als die bussen toch rijden, dat er dan meer mensen ingaan? Wat moeten we dan doen? Dan zou je kunnen doen dat de kosten van de buskaartje een stuk lager worden, want dat maakt voor de opbrengst toch bijna niks uit. En als de kaartjes dan laag zijn, we weten geen prijs... Dat is een discussie die gevoerd moet worden met het OV-bureau. Heel ingewikkeld, maar in ieder geval de kosten kunnen ze een stuk lager zijn.

De voorzitter: Wilt u als de drommel uw motie indienen?

De heer Uppelschoten: Dat ga ik nu doen.

De voorzitter: Ja, nee, echt als de drommel, u bent...

De heer Uppelschoten: Ik ga het alleen maar voorlezen. Ik zeg verder niks meer. Constaterende dat de passagiersopbrengsten van het OV-busvervoer in Drenthe exclusief de HOV-lijnen plusminus 11% van de kosten van het OV-busvervoer in Drenthe exclusief de HOV-lijnen bedragen. Dus 11% van de opbrengsten zijn dat. Dat zodoende reeds plusminus 88,5% van de kosten van het OV-busvervoer in het buitengebied door de provincie Drenthe gedragen worden; dat de gebruikers van het busvervoer in het algemeen het tarief als relatief hoog ervaren en dat het gebruik van dit vervoersaanbod gering genoemd mag worden. Even verder afmaken? Overwegende...

De voorzitter: Niet meer overwegende. Verzoekt het college. U bent echt ver over uw spreektijd.

De heer Uppelschoten: We roepen Gedeputeerde Staten van Drenthe op de tarieven van het OV-busvervoer in het buitengebied van Drenthe exclusief de HOV-lijnen tot een minimum te verlagen en de benodigde budgettaire ruimte in de volgende begrotingswijzing daarvoor toe te kennen. En dat is dus in de discussie van 20 december.

De voorzitter: Dank u wel, ga uw gang.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. Ik word vrij vrolijk van het geluid van de PVV als het gaat over het basisrecht van vervoer, we zien dat het niet altijd lukt. En ook de motie, ik kan in ieder geval zeggen, daar krijgt u alle steun in. Maar dat geeft me ook een vraag aan de PVV, want u geeft aan: niet alles is direct rendabel, het is belangrijk dat we vervoer organiseren. Bent u het dan met me eens dat we moeten kijken naar het systeem wat erachter zit? Het hele circus in de OV-markt, al dat aanbesteden. Bent u het ook eens met de SP dat we moeten kijken naar de oplossing? Zoals een OV-bureau van onszelf, dat we die al die graaiers eruit halen. Dat we dat echt goedkoper maken. Dat wat we kunnen doen met de motie voor heel Drenthe kunnen vaststellen. Vind ik daar de PVV aan mijn zijde? Want daar ben ik wel even benieuwd naar.

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Een goed openbaar vervoer vinden wij een basisvoorziening, ik zou bijna zeggen een publieke voorziening. Dus als we dat kunnen organiseren voor zo laag mogelijke kosten, dan zullen we daar zeker u bij steunen. Maar het gaat er nu over: wat kunnen wij doen voor de mensen in het buitengebied, dat ze gebruik kunnen maken van bussen die er toch leeg rondrijden en dat ze erin kunnen gaan? en of het tarief dan € 1 moet zijn, of € 2 of € 3... Dat is een discussie die je met het OV-bureau moet voeren, maar het moet lager. En voor ons maakt het weinig uit, want de totale kosten voor ons in € 2,8 miljoen. Dus we hebben ook... We subsidiëren de onrendabele woningen.

De voorzitter: Oké, de heer Zandvliet nog in tweede instantie.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. Ik zal het kort houden. Fijn, mijn steun krijgt u. En ik hoop uw steun in de toekomst ook te vinden, maar volgens mij komt het goed.

De voorzitter: De heer Pormes heeft ook een vraag voor de heer Uppelschoten.

De heer Pormes: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ik begrijp er helemaal niks meer van. Het is een overbodige motie, want juist volgende keer gaan we praten over de begroting. En u weet niet wat de uitkomsten zijn van de nieuwe begroting met betrekking tot OV. En dat was ook één van de conclusies bij de bespreking in de commissie. We hebben wel acht moties in voorbereiding om de piketpalen te slaan, maar we moeten even wachten tot de begroting. Dus ik zou zeggen: ik snap werkelijk niet wat u beoogt met het indienen van een motie, dat er eventueel toe kan leiden dat het volstrekt overbodig is.

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Ik zal een poging doen om het uit te leggen. Het is...

De voorzitter: Kort!

De heer Uppelschoten: Het is heel moeilijk om te bepalen in een motie nu wat de bijdrage van de provincie zou moeten zijn. Sterker nog, wat het buskaartje zou moeten zijn in het buitengebied. Hier

wordt gevraagd aan de provincie om met het OV-bureau een tarief vast te stellen wat haalbaar is. Wij weten dat niet, want dat is een hele technische kwestie. En dan zouden we in de volgende, de 20 december, zouden we dan hopelijk kunnen praten over wat voor bedrag moet er in de begroting staan? Er is vrije ruimte, maar die vrije ruimte, dat heb ik zelf al aangegeven... Misschien zou je er wel een stelpost van moeten maken. Maar dan zou er een bedrag kunnen zijn, en dat kunnen wij uitzoeken, maar ik denk dat de GS daar veel meer voor geroutineerd is, om met het OV-bureau daar een berekening van te maken. En dan kunnen we iets besluiten over hoeveel geld er op de begroting moet staan. We weten het nu niet. Of we moeten zeggen: het wordt helemaal gratis. Maar dat willen we niet, want het moet wel geregistreerd kunnen worden voor de landelijke registratie van de vergoeding van de kosten.

De voorzitter: De heer Pormes nog in tweede instantie.

De heer Pormes: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ik weet niet of de heer Uppelschoten informatie heeft meegekregen vanuit het landelijk? Landelijk heeft extra middelen ter beschikking gesteld, waardoor ieder geval de tarieven hetzelfde blijven. Dat is één. Het tweede is: als we wat wijzigingen willen aanbrengen zodat het college meer dingen doet, dan dienen we een amendement in bij de behandeling van de begroting.

De voorzitter: Dat is meer een constatering, daar hoeft de heer Uppelschoten niet op te reageren. De heer Brandsema.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Op zich ondersteunen wij wel het doel van de PVV om te kijken: hoe kunnen we nu dat openbaar vervoer aantrekkelijker maken? Maar dit is één knop waar je aan kunt draaien, dat je kunt zeggen: het tarief is misschien te hoog en moet omlaag. Maar wij weten nu niet of dit nu de knop is waar wij we moeten draaien. Misschien hebben niet alle bussen wifi en dan kunnen we beter onze euro's van de provincie daarin steken. Dus mijn vraag is eigenlijk aan de PVV, voorzitter, hoe weten van nu dat dit de knop is waar we aan moeten draaien? Moeten we niet eigenlijk veel breder kijken van wat maakt nou OV OV waar men gebruik van wil maken? En kunnen we dat niet beter, zoals de heer Pormes ook al aangaf, bij de begroting van het OV gaan behandelen, omdat dan ook al die landelijke ontwikkelingen die zijn geweest ook daarin meegenomen zijn?

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Kijk, aan knoppen zitten, dat is altijd gevaarlijk. En of het de juiste knop is dat, dat weten we niet. Maar we constateren nu wel dat de bussen leeg rondrijden, of bijna leeg rondrijden. En daar willen we iets aan doen. Die kosten worden toch gemaakt omdat die bussen rijden. Maar wat kunnen we nu doen dat mensen daarin stappen? En wij denken dat een belangrijke drempel is dat de kosten dan toch vrij hoog zijn. En als je de kosten terugbrengt... Als we alles voor ons rekening zouden nemen, zou het € 2,8 miljoen zijn. Dan kunnen de bussen in het buitengebied gaten zijn. Maar dat stellen we niet voor. Maar we zijn heel benieuwd naar een realistisch voorstel vanuit GS en naar het OV-bureau.

De voorzitter: De heer Brandsema in tweede instantie nog.

De heer Brandsema: Voorzitter, dan blijft de vraag, daarmee kunnen we denken wel afronden... Dat het nog steeds... Die constatering, die kunnen we volgen, maar vervolgens de stap wat moeten we eraan doen? De kaartjes moeten omlaag. Dat zou kunnen, kan ik me best voorstellen, maar er kunnen allerlei andere dingen zijn die nodig zijn om het aantrekkelijker te maken. En dat blijft nu volgens

mij onduidelijk. Dus volgens mij is het handig om dat in zijn geheel bij de OV-begroting dan te bespreken.

De voorzitter: Dat is een constatering, dus daar hoeft niet meer op gereageerd worden. De heer Upelschoten, dank u wel. En ik moet constateren dat u 1 minuut over uw spreektijd heen was. Tja... Dan zijn wij bij de heer Pormes van GroenLinks. Sorry van GroenLinks... Van LijstPormes, neem me niet kwalijk. Voor 1 minuut spreektijd.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Dat is geen politieke beschouwing, slechts een verklaring met betrekking tot de procedure die gevolgd wordt. En ik mag mede namens mijn collega's van de Partij voor de Dieren dit uitspreken. Het college heeft 5 maanden de tijd gehad om een beleidsarme begroting om te vormen tot een solide begroting 2024. En we hebben vele argumenten gehoord tijdens de commissievergadering, veelal dertien in een dozijn argument. De enige die een eerlijk verhaal hield, was mevrouw Turenhout. Want zij zei: een aantal zaken zijn nog in onderhandeling. En dat is het eerlijke verhaal. Had dat dat meteen gezegd. We zijn nog in onderhandeling. Daarom kunnen we geen begroting voorleggen. Voorzitter, een tweede punt is: wat moet de burger wel hier niet van denken? Zij vertrouwen erop dat er een begroting wordt voorgelegd, dat eigenlijk geen begroting is. Hoe en op welke wijze heeft u nu gecommuniceerd met de burgers, zodat zij weten: dit is een proforma begroting? Tenslotte voorzitter, en dat is meer een vraag aan het college. Het college stelt: het coalitieakkoord wordt verder uitgewerkt in concrete voorstellen. Dit proces zal via een apart traject verlopen, waarbij het college samen met Provinciale Staten en de samenleving de vormgeving zal bepalen. Mijn vraag is, graag concreet: hoe denkt u dit zowel organisatorisch als inhoudelijk vorm te geven?

De voorzitter: Dank u wel, de heer Pormes. De heer Bos, fractie van GroenLinks. Oh, één momentje. De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. We kennen de heer Pormes als een criticus in dit huis en dat is mooi. Dat is belangrijk. Maar ik denk dat het ook wel eens belangrijk is om die vraag terug te stellen. Want u vraagt nu: hoe willen jullie dat allemaal doen? En ik ben wel benieuwd, hoe zou u dat doen in de rol van de coalitie? Wilt u daar dan ook een beetje een antwoord op geven?

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Pormes: Dat heb ik niet zien aankomen, mevrouw de voorzitter. Maar goed, ik beantwoord het. Volgens mij heeft elk nadeel een voordeel. Als je dit van tevoren had geweten, en dat wist het college, dan zet je meteen een traject uit waardoor je niet alleen maar de burger informeert, maar ook ons, en betreft bij het probleem. Zeg dan gewoon: we zijn nog niet uit, help ons. Dan hoef je ook geen technische vragen te stellen. Ik heb verdorie 2 dagen zitten lezen door de hele begroting. Dat had ik niet hoeven doen, dat ik gewoon kunnen wachten. Dat hebben ze nagelaten. En in de tweede plaats, door de ruimte die nu gecreëerd wordt, kun je ook denken aan creatieve manieren, zoals wij dat ooit hebben gedaan, toen we met een investeringsagenda bezig waren, om in allerlei groepjes te praten. Wat zijn de prioriteiten? Dat had ook gekund. Welke prioritaire thema's hebben de Statenleden met betrekking tot de nieuwe begroting? Dat is nieuw en dat dat is bestuursvernieuwing, zou ik zeggen. Maar dat wordt niet gedaan. Ik weet ook niet. We hebben voor noppes alles gelezen, mevrouw de voorzitter. En nu wachten we op een nieuwe procedure en dat vind ik jammer.

De voorzitter: De heer Zandvliet nog in tweede instantie? Nee.

De heer Zandvliet: Helder, dank u wel voor de beantwoording.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Pormes, de heer Zandvliet. De heer Bos van GroenLinks voor zijn minuut.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. Ik gebruik deze minuut om even in te gaan op de ingediende moties. Ten aanzien van die van D66, na de verhelderde vragen aan de interruptiemicrofoon willen we eigenlijk voorstellen om dit verzoek in te brengen bij de werkgroep Strategische Informatievoorziening van de Staten, om te kijken of daar misschien een betere uitwerking plaats kan vinden. Van wat hebben we nu precies nodig? JA21. Wij zijn tegen kernenergie als GroenLinks/PvdA, mag ik zo wel zeggen. We zien meer een toekomst in de combinatie van lokale, regionale en bovenregionale hernieuwbare energie met internationale uitwisseling en balansmiddelen. En ten aanzien van de PVV. Zowaar een sympathieke motie. Procedureel vind ik wel dat een aantal partijen gelijk hebben, dat het misschien beter bij de volgende begrotingsbehandeling had gekund. Maar hier kunnen wij niet tegen zijn. Dus onze steun hebben jullie. Er wordt in de begroting gevraagd vanuit de PVV om rekening te houden met dekking. Wij stellen wel voor om dat ook meerjarig gelijk door te voeren dan. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Bos. Mag ik het woord geven aan de heer Zuur van de CDA-fractie.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Wij nemen de gelegenheid maar gelijk te baat om op de moties te reageren. Dan hebben we misschien in de tweede termijn wat minder tijd nodig. D66, de vergunningen. Ik heb er al bij de interruptie ook op gereageerd. Naar ons beeld is dit geen oplossing voor het blijkbaar bestaande probleem inzake de vergunningen. U geeft het zelf ook aan, D66 geeft het zelf ook aan. Ze kunnen en ze willen... Ze kunnen niks met die individuele informatie, maar ze willen de individuele informatie wel. Onze vraag terug is: gaat het dagelijks bestuur van onze provincie nu blijkbaar niet goed om met de kaders? Misschien moeten dan de kaders worden veranderd. Dat is dan onze tegenvraag. En om even de deelnemers aan de afgelopen kennissessie van maandag te voeden. Volgens ons is dit brandstof voor de 'pushers'. Oh, kijk eens aan. Maar dat is voor intimi.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters heeft een vraag voor de heer Zuur.

Mevrouw Kleine Deters: Misschien dat u de laatste zin dan nog even, terwijl ik naar u kijk, wil herhalen. Want ik wil wel graag daar uitleg over, wat u daarmee suggereert. Maar mijn reden om naar deze interruptiemicrofoon te lopen, voorzitter, was waaruit de heer Zuur de conclusie trekt dat we op individuele gevallen rapportage willen? Want dat is zeker niet wat ik gezegd heb. We vragen om algemene informatie. En dan verzoek ik de heer Zuur om nogmaals even de motie te lezen. Het gaat om algemene informatie en zeker niet op casusniveau. Ik heb zelfs letterlijk gezegd: hier in de openbaarheid zullen wij nooit spreken over individueel niveau. En dat is ook niet de vraag. En de laatste zin weet ik even niet. Die heb ik gemist, voorzitter, die zou ik graag nogmaals willen horen en uitgelegd.

De voorzitter: De heer Zuur.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. In het kader van de laatste zin. Die kennissessie ging over polarisatie. En de opmerking heb ik gemaakt omdat daarin een beeld is geschetst van waar bevinden de uitersten zich en hoe zouden we die met elkaar kunnen verbinden? En D66 heeft het over het gebrek aan blijkbaar vertrouwen in het dagelijks bestuur. Want u wil inzicht en u wil weten waarom en of het allemaal is afgewezen en dergelijken. Wat ons betreft sla je ermee niet de brug tussen misschien mensen die onbegrepen hebben over het afwijzen, en zou je daarvoor juist bij de vergunningaanvragen zelf moeten zijn en hebben wij hierin als PS geen rol.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters in tweede instantie nog.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, ik neem fors afstand van de suggestie dat de vragen gericht zouden zijn op polarisatie. Ik vind het zelfs heel kwalijk dat u dat suggereert. Voorzitter, dat de spreker dat suggereert. En het andere, ik vind het onnavolgbaar, maar dat is misschien aan het CDA.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters en de heer Zuur. Er is geen vraag gesteld. Was aan het eind van uw betoog?

De heer Zuur: Nee hoor, want we hebben nog twee andere moties, voorzitter. Daar wou ik graag nog kort op reageren.

De voorzitter: U heeft nog heel kort spreektijd.

De heer Zuur: Inzake kernenergie, het CDA is voor kernenergie, maar is niet voor nu al, vooruitlopend op een eventuele aanvraag met een mogelijke onderbouwing waarvan ook de Tweede Kamer heeft besloten via de motie, dat er een gestandaardiseerde aanpak voor komt, om dat nu al in de begroting op te nemen. Dat lijkt ons erg prematuur, er is nog geen plan, er is nog geen aanvraag goedgekeurd. Dus waarom nu al in de begroting? En laat het vooral bij de integrale afweging die wij volgende week aan de orde hebben.

De voorzitter: De heer Omlo heeft een vraag voor u, de heer Omlo.

De heer Omlo: Teleurstellend, de heer Zuur. Jammer dat u er zo over denkt. Maar we zijn nu wel bezig met de energie... U heeft de energie regietafel bijgewoond. Waarom zou die daar niet in ook genomen kunnen worden? Ik begrijp de stelling niet helemaal.

De voorzitter: De heer Zuur.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Volgens mij bespreken we volgende week de startnotitie in het kader van energie en zou die daar heel goed kunnen passen. Maar dan nog, en dat is ook direct een vraag richting de financieel gedeputeerde, zou het überhaupt wel kunnen om dit nu al in deze fase überhaupt in de begroting op te nemen, zoals in de motie wordt voorgestaan?

De voorzitter: De heer Omlo in tweede instantie.

De heer Omlo: Omdat de begroting wordt genoemd. Volgens mij moeten we de nieuwe begroting nu nog vaststellen via de wijziging. Volgens mij kun je het juist heel goed daarin meenemen, en ik hoop dat de gedeputeerde daar ook zo over denkt. Niet echt een vraag.

De voorzitter: Zo is het, dit is een statement.

De heer Zuur: Toch nog wel een reactie. Die begroting, die krijgen we op 22 november en dan zal ongetwijfeld de Tweede Kamer of het parlement of de regering nog niet iets van een gestandaardiseerde werkwijze hebben bepaald. Dus dat lijkt ons erg prematuur. En op de derde motie kom ik straks in tweede termijn terug. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Zuur. Dan zijn we tot slot bij de heer Vianen van de VVD-fractie. Gaat uw gang.

De heer Vianen: Voorzitter, dank u wel. Ik beperk het ook tot de moties. De VVD is ook voorstander van kernenergie, want wat ons betreft is het een belangrijke toevoeging aan het duurzame energiemix

van Nederland. Kernenergie is CO₂-vrij en kan veilig worden toegepast. Dus wij hebben gekeken ook naast het amendement Eerdmans is er ook de motie van de heer Erkens, VVD en van Bontenbal, CDA ingediend. 20 juni al, waar de regering wordt verzocht om een aanpak uit te werken op basis van de € 65 miljoen die het Rijk al had gereserveerd. Daar staat onder andere in: provincies ondersteunen met het verkennen naar SMR's ontwikkelen en al te beginnen met de uitvoering in 2024. Dus dit vraagt wat ons betreft om enig tempo. En met deze motie zouden we alvast een voorschot willen nemen om GS een uitwerking mee te geven voor het onderdeel kernenergie dat nu al in de energie-agenda staat. Zo kijken wij ernaar en daarom dienen wij die graag in. De motie verlagen in bustarieven. Wij gaan daar niet in mee, want wij zien geen dekkingsvoorstel en allerlei haken en ogen. Is bijvoorbeeld het bedrag het enige knelpunt waardoor er minder gebruik gemaakt wordt van de bussen? En de motie vergunningen. Het is ons dan niet echt duidelijk geworden wat D66 daar precies mee wil. Het voorstel van GroenLinks overigens, prima, om te kijken of het in de werkgroep van Strategische Informatievoorziening kan. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Vianen precies binnen de minuut, hulde. We zijn aan het eind gekomen. Ah, de heer Pormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Ik heb even een vraag. Als ik het goed heb gelezen in uw verkiezingsprogramma stelt u voor om vier kerncentrales te bouwen. En het gaat natuurlijk over de Drenthe, maar ik wil het toch wel even weten. Bent u van mening dat één van de vier hier in Drenthe moet staan? Dan weten we dat meteen.

De voorzitter: De heer Vianen.

De heer Vianen: Voorzitter, volgens mij wordt er op dit moment gesproken over twee kerncentrales in Nederland. En wat wij met deze motie graag zouden willen uitzoeken is: wat zijn de randvoorwaarden voor een locatie? Om te kijken past zo een kleine kernreactor in wat voor omgeving? Wat hoort er allemaal bij? Dus wij kunnen op voorhand niet zeggen of er in Drenthe een kerncentrale moet komen, omdat dat nog uitgezocht moet worden. En volgens ons is dat via deze motie een prima manier om te doen.

De voorzitter: De heer Pormes in tweede instantie.

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter, ik heb vanochtend even gekeken bij de doorrekening door de CBb. En er stond heel expliciet: VVD vier kerncentrales. Nu weet ik niet... Klopt dat of klopt dat niet?

De voorzitter: De heer Vianen.

De heer Vianen: Voorzitter, ik ben blij dat de heer Pormes het verkiezingsprogramma zo goed heeft doorgelezen. Het gaat denk ik niet over hoeveel kerncentrales we hebben. Het gaat om de ideale energiemix vinden, zodat wij in Nederland een duurzame energiemix hebben. En wat ons betreft is kernenergie daar een heel essentieel onderdeel in, omdat het een constante factor is. We hebben heel veel aan de Noordzee met alle windmolens en windmolens op land en zonneparken, noem het allemaal op. Maar dat kan best fragiel zijn als je geen constante factor hebt en afhankelijk bent van andere landen voor je energie. Dus of het aantal vier is of zes of acht of twee, dat gaat er nu niet om. Het gaat omdat je die energiemix goed met elkaar vindt.

De voorzitter: Dank u wel, heren. Ik geef het woord aan de heer Schuinder van de BBB. Gaat uw gang.

De heer Schuinder: Dank u, voorzitter. Wij reageren ook direct op alle stukken en de moties tegelijk. De eerste motie van D66 over aanvraag afhandelingsvergunningen. BBB zet zich in voor een transparant, eerlijk en integere en ook vaardige overheid voor iedereen. En we streven naar een slagvaardige en pragmatisch ingestelde bestuurscultuur die vanuit openheid en transparantie de burger goed kan uitleggen welke besluiten zijn gemaakt en vanuit welke contexten dat tot stand is gekomen. Wij zijn echter van mening dat de motie zoals die er nu voorligt zorgt voor extra werk voor ons ambtelijk stelsel. Denk hierbij een extra registratielast voor ons ambtelijk apparaat om dat allemaal bij te gaan houden. En registratielast is niet iets waar wij achter kunnen staan. Deze wijze van inzicht is ook helemaal niet nodig. BBB steunt deze motie dus niet. De motie van JA21. Op zich een prima motie. Het is ook mooi dat JA21 het coalitieakkoord zo van harte ondersteunen. Er staat een passage over in. Gezien de tijd zal ik die niet helemaal voorlezen, maar gezien alle ontwikkelingen adviseert de BBB om de motie aan te houden in het kader ook van de te bespreken startnotitie volgende week. En de motie van PVV met betrekking tot de tarieven is een interessante en creatieve gedachte. Het tarief verlagen zou het busvervoer in het buitengebied weer wat toenemen. Er is van alles en nog wat over gesproken. Het vorige college heeft er ook voor gezorgd dat het 10% minder bushaltes waren in de provincie. En op dit moment denken wij dat het nog te onnodig is en overbodig is. En wij wachten op het college met betrekking tot algemene beschouwingen dat het coalitieakkoord met betrekking tot het OV in de begroting zal worden opgenomen. Wij stemmen dus ook tegen de motie van de PVV.

De voorzitter: Dank u wel, meneer Schuinder. We zijn aan het eind gekomen van de inbreng van de zijde van de Staten in de eerste termijn. Ik kijk nog even rond en dat is het geval. Ik geef het woord aan het college, te beginnen bij de heer Van Dijk, gedeputeerde Van Dijk. 6 minuten voor het integrale college. Dus als collega's ook het woord moeten willen voeren, willen moeten voeren, wilt u dan in uw tijd erop letten? Gaat uw gang.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. Dat komt goed, want ik denk in mijn portefeuille gaat het met name even over die motie van D66 over het aanvragen en afhandelen van vergunningen. Het leveren van overzichten van vergunningen waarvoor de provincie verantwoordelijk is, is erg veel werk. En dat werd ook al door een aantal fracties onderschreven. En daar komt bij dat de meeste besluiten, die publiceren we al. We hebben daar verschillende plekken voor. Dat doen we bij de provincie hier zelf, op een website. En dat gebeurt op een landelijke website. Ik heb wel geconstateerd dat dat misschien niet altijd even makkelijk te vinden is, dus ik heb in ieder geval al aangegeven dat we daar wat beter naar kunnen kijken, om dat beter te ontsluiten. Daar komt bij. Vanaf 1 januari 2024 komt de Omgevingswet. En dan zijn wij verplicht alle binnengekomen aanvragen te publiceren. Dus wat mij betreft is deze motie overbodig en zou ik hem willen ontraden, voorzitter. En de andere onderwerpen die geef ik graag door aan mijn waarde collega.

De voorzitter: En ik kijk naar de heer Jumelet, gedeputeerde Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel, voorzitter. Ik wil graag namens het college allereerst de motie inzetten onderzoek naar de kernenergie van een antwoord voorzien. De vraag is inderdaad om daar nu al direct werk van te maken, om het in de begroting mee te nemen. Een aanvraag in te dienen. Menskracht maak ik er maar even van, menskracht in te zetten. Ik constateer, en dat is net ook door een aantal anderen geconstateerd in uw vergadering dat, voorzitter, volgende week wij met elkaar natuurlijk de startnotitie voor de energieagenda aan de orde hebben. En ik denk dat dat een goed moment is om inderdaad met elkaar de discussie te hebben, ook de input te krijgen op dit onderwerp. Vooral in die integrale afweging en vooral ook als het gaat om hoe wij die energieagenda samen ook inhoud en vorm willen gaan geven. Het is nog kort geleden dat u een overzicht hebt gekregen over al die onderwerpen. dilemma's, opgaves die er zijn. En ik stel maar gewoon vast dat we hier de begroting aan de orde hebben, volgens de provincie beleidsarm, en dat het wat mij betreft, wat het college betreft, goed

zou zijn om volgende week inderdaad de mix van vooral, waar de heer Vianen ook al over sprak, aan de orde te brengen. Want ik denk dat dat ook de plek is om de integrale discussie te voeren, voorzitter. Dus ik kan er eigenlijk wel mee leven, of het college kan ermee leven om u te vragen aan te houden. Ik kan hem ook ontraden, maar ik denk dat het goed is juist om volgende week daar verder over te spreken. Ik geef het graag ter overweging. De andere motie gaat over tarieven OV-busvervoer. Het is zo dat wij een brief in voorbereiding hebben die, als het goed is, over niet al te lange tijd bij u binnenkomt. Dat gaat namelijk over de stand van zaken wat betreft het OV-vervoer in zijn algemeenheid. En dat ziet ook op de moeilijke positie waarin het OV op dit moment verkeert. Dat heeft met corona te maken. Veel mensen die de bus hebben gemeden, maar we zien ook dat eigenlijk het niveau van passagiers in de bus nog niet terug is op het niveau van voor corona. Dus het zit inderdaad in de sfeer ook van te grote tekorten. Iemand van u zei ook al: € 300 miljoen is er in ieder geval via motie van de Tweede Kamer uiteindelijk ook overgenomen door het kabinet, ingebracht om een deel van de tekorten te voorzien, vooral ook om de tariefsverhoging te voorkomen. Daarnaast, op dit moment speelt de discussie over de studenten OV-kaart. U hebt daar misschien landelijk ook een discussie in de krant over gezien. Daar is nog wel ook daar weer aan de orde, € 200 miljoen of € 260 miljoen waar gevraagd wordt om in ieder geval te zorgen dat we geen grote scheur aan de broek krijgen, ook binnen het OV-bureau Groningen-Drenthe. En dan hier aan de orde, natuurlijk toch... Het gaat dan over, zoals de heer Uppelschoten als indiener ook noemde, een relatief klein bedrag, maar het telt wel op. Dus ik zou me kunnen voorstellen dat wij eerst eens even dat overzicht hebben van de stand van zaken. En ik ga in op de motie als zodanig ook en dan ook kijken hoe je vooral weer instrumenten kunt bedenken om uiteindelijk de reiziger in die bus weer terug te krijgen. En dat kan betekenen dat dat een kaartje wordt, vooral in dat onderliggende systeem, om uiteindelijk ook mensen van de auto naar de bus te krijgen. Voorzitter, en daarom op grond hiervan ook hier weer de beleidsarme begroting als argument. Maar zeker ook die uitwerking die nog moet komen, stel ik voor, in ieder geval vanuit ons college, tenminste dat doen we, om hem te ontraden.

De voorzitter: De heer Uppelschoten heeft een vraag.

De heer Uppelschoten: Even kijken. Een misverstand zou kunnen zijn dat we de positie van het OV willen verzwakken. En we gaan daar geen geld weghalen, we hebben alleen gezegd: de opbrengst van streekvervoer is € 2,8 miljoen. Wij zouden willen, omdat dat eigenlijk geen bedrag is, dat wij daar een gedeelte van op ons nemen. En dat zou er alleen maar toe kunnen leiden dat misschien juist meer mensen de bus nemen. En dat het niet de helft wordt, maar dat er juist meer geld komt doordat meer mensen de bus nemen. Want we hebben nu de situatie dat die bussen bijna leeg rondrijden. Het is niet iets theoretisch, dat gebeurt nu. En mensen vinden dat gek. En dit is een hele simpele oplossing om dat probleem... De leefbaarheid van het platteland te vergroten, doordat je dan makkelijk de bus kunt nemen. Het zou fantastisch zijn als het een dubbeltje zou kosten en dat iedereen mee kan gaan.

De voorzitter: De heer Jumelet, de heer Jumelet.

De heer Uppelschoten: Maar het is niet een verzwakking van het OV.

De voorzitter: De heer Jumelet heeft het woord.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, ik had me voorgenomen me te beperken in bewoordingen. Dat was ook de oproep. Dat doe je dan, maar dan kun je niet het hele verhaal vertellen. Dus het is ook wel belangrijk om hier te melden dat in de constructie waarin we zitten, namelijk in het OV-bureau, dit natuurlijk een onderwerp is. Vervolgens komt deze motie voorbij, dus geeft u ons even de tijd, zou ik haast

zeggen, om eerst even de financiële stand van zaken op te nemen. Binnen korte tijd moeten we namelijk een sluitende begroting indienen. Binnen het OV-bureau is dat nu aan de orde, samen met de deelnemers. En vervolgens hebben we dezelfde intentie, namelijk meer mensen in het OV zien te krijgen. Dat staat ook op de agenda. En ik denk dat het goed is om u nog een keer te zeggen dat het een sympathiek idee is, op dit moment. Maar dat we daadwerkelijk ook willen werken aan meer mensen in het OV. En dan samen met Groningen. Want stad Groningen en provincie Groningen zijn hier natuurlijk ook aan de orde. Want dat kun je niet knippen, je kunt niet zeggen van tot de grens, dat kaartje en daarna weer een ander kaartje. Ik stel voor in ieder geval: deze motie, op dit moment, kan ik niet anders dan ontraden. Maar we komen sowieso in het nieuwe jaar te spreken ook over hoe we meer mensen in het OV kunnen krijgen, voorzitter.

De voorzitter: De heer Uppelschoten in tweede instantie.

De heer Uppelschoten: Natuurlijk is het sympathiek dat je meer mensen in het OV wil krijgen. En ik begrijp dat het een grote discussie is. Maar het gaat nu specifiek over het streekvervoer, de bussen die daar rijden. En alles wat we daar kunnen verzinnen, dat verbetert ook het aanzien van het streekvervoer. Want nu is het: wat is dat voor onzin dat die bussen daar bijna leeg rondrijden? En het gaat niet over gigantische bedragen. En dat zouden wij makkelijk op ons kunnen nemen. En als er meer mensen inkomen, dan genereert dat ook weer meer geld. En misschien valt het allemaal mee. Maar het gaat alleen over het streekvervoer. Niet over het hele OV.

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, dat maakt het nu zo ingewikkeld. Want u stelt het heel simplistisch voor, stel ik me zo voor. Het gaat natuurlijk ook over: is het praktisch ook uitvoerbaar? Hoe zit het met de ketenreis? Hoe gaat dat precies? Dat zijn allemaal zaken die gewoon echt uitgezocht moeten worden. Om hier te zeggen: dat gaan we dan op die manier maar even doen. Dat lijkt mij niet. Het is ook een beleidsarme begroting. Ik denk dat het goed is om dat nog een keer te constateren. We komen in december met het stutten nog een keer van het OV met een voorstel. En we gaan in 2024 zeker proberen het aantrekkelijk te maken om meer mensen in het OV te krijgen. En daar wordt u op uw waken bediend, om dan ook de discussie nog een keer te voeren, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Uppelschoten. Mevrouw Kramer, Volt.

Mevrouw Kramer: Voorzitter, mijn vraag gaat over wat u zojuist adviseerde over de vorige motie rondom kernenergie. Ik heb daarover na zitten denken. Daarom sta ik hier nu pas, want u geeft aan om het aan te houden totdat we het er volgende week over hebben, over het thema energie. Ik snap dat u die koppeling legt, maar ik kan me dan voorstellen, als we het nu toch gaan behandelen, dat er in ieder geval één uitgangspunt helder is van volgende week. Dat scheelt ons heel veel discussie volgende week. Is dat een optie?

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, er wordt gevraagd om ook menskracht in te zetten. Het gaat ook over het indienen, dan zou je hem echt moeten gaan behandelen op inhoud en dat wil ik best doen. Maar daar is de tijd niet voor, heb ik begrepen. Ik kan in ieder geval voorstellen dat we dat volgende week doen en daarom zeg ik: houd u alstublieft, dat is het idee, deze motie aan. Dan kunnen we ook volgende week met elkaar die discussie aangaan. En dan is er ook een integrale discussie te voeren. Want er zijn natuurlijk, en dat heeft de heer Vianen terecht gezegd, ik noem het nog een keer, alle eer aan u... Want ze noemen dat zo. Het gaat om de energiemix. En ik denk dat we dan die integraliteit

op tafel hebben. En dan kunt u zelf besluiten om dat nog een keertje extra te onderstrepen of andere dingen te doen, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Jumelet was u aan het eind gekomen van uw bijdrage? De heer Omlo, de heer Omlo, JA21, gaat uw gang.

De heer Omlo: Dank u wel. Net ook even nagedacht. In de motie wordt ook heel duidelijk gevraagd van dien een aanvraag in om financiële middelen. Het kan natuurlijk ook dat we gewoon naast de pot piesen. Hoe denkt u daarover?

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, volgens mij moet je goede plannen maken om ook geld te vragen. En dat geldt ook voor de aanvragen bij het Rijk. Je moet gewoon plannen hebben en dan kan het ook worden gehonoreerd of niet. En ik stel vast dat we geen plan hebben, dus ik stel ook maar gewoon vast dat we dat eerst gaan doen met elkaar, volgende week, en zo snel mogelijk ook met een energie-agenda. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Jumelet. Dit was de eerste termijn van de zijde van het college van GS.

De voorzitter: Bestaat de behoefte aan een tweede termijn van de zijde van de Staten? Mevrouw Kleine Deters.

De heer Pormes: Voorzitter?

De voorzitter: De heer Pormes heeft een ordevoorstel?

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter, ik had namelijk een heel heldere vraag gesteld aan het college. En ik had verwacht dat ze antwoord zouden geven.

De voorzitter: Kunt u die in tweede termijn nog een keer stellen? Graag. Mevrouw Kleine Deters. De heer Omlo zie ik ook zijn hand opsteken.

De heer Omlo: Ik wou graag verzoeken om een korte schorsing.

De voorzitter: Oh, een korte schorsing, de heer Vianen? Ook een schorsing. Zullen wij schorsen tot 14.55 uur? Is dat iets? 10 minuten schorsen. Ik schors de vergadering tot 14.55 uur.

De voorzitter: Ik heropen de vergadering. Kan iedereen weer op zijn plek gaan zitten? Heeft de schorsing lang genoeg geduurd? Ik kijk even naar degene die om een schorsing vroegen. Dat was de heer Omlo en dat... Ja, prima. En de heer Vianen. Als iedereen weer op zijn stoel kan gaan zitten, dan kunnen we verder met de vergadering. En dan zijn we bij de tweede termijn van de zijde van de Staten. En dan is de eerste die ik het woord kan geven mevrouw Kleine Deters van D66. En zij staat al recht overeind. Mooi zo. Gaat uw gang, mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, dank u wel. Ik denk dat het toch juist is dat ik nog op een aantal bemerkingen inga. Want van GS zijde is aangegeven met betrekking tot informatie die op de website staat. Dat is deels juist. Ik heb daar ook vanochtend en gisteravond met gedeputeerde nog over gesproken, maar deze informatie is niet compleet. Of niet compleet, op dit moment formeel waarschijnlijk

wel, maar op gericht op de motie. Dan staan daar bijvoorbeeld bepaalde zaken niet op, heb ik ook eerder genoemd naar de gedeputeerde. Uiteindelijk, om de werkopvang in te perken hebben we de motie beperkt tot 2023. We hebben de indruk dat dat behapbaar moet zijn. Voorzitter, we hebben er toch wel moeite mee als er gezegd wordt van kijk op de site en ga zelf turven. Als wij de GS besluitenlijsten gaan turven en de getallen gaan optellen, dan kunnen wij ook zelf de jaarrekening maken. Is het dan ook dat GS geen jaarrekening meer gaat maken? We vinden dat toch wel een erg makkelijke verwijzing, van gaat u maar zoeken op de site. A, daar staat niet alle informatie op die wij vragen. B, dat betreft zoveel onderwerpen, het is een verzoek om informatie. Ik heb aangegeven in de eerste termijn op interrupties waarom willen wij die informatie? We willen gewoon een algemeen overzicht, niet gericht op individuele zaken, algemeen inzicht, om dan vervolgens te kijken wat het vervolg zou kunnen zijn. En het zou heel mooi zijn als we zeggen van gedeputeerde, wat super fijn en wat hebben we dat goed voor elkaar. Of misschien een punt dat we kunnen verbeteren. Dan kunnen we het hebben over de suggesties.

De voorzitter: Let u op de spreektijd?

Mevrouw Kleine Deters: Dan de werkgroep, als laatste, voorzitter, waar nog naar gevraagd is. Wij begrijpen werkelijk niet, en ik heb geprobeerd dat net in de schorsing nog duidelijk te krijgen. Dan zou eerst PS-leden daar nog een aantal keren over moeten vergaderen om vervolgens de vraag alsnog dan uit te zetten. Voorzitter, het is denk ik een eenvoudige vraag. Ik heb eerder naar gedeputeerde ook aangegeven: als we nog verder moeten verengen, dan valt daar natuurlijk over te praten. En informatie verstrekken aan PS om onze taak uit te kunnen voeren. Dat kost altijd enige inzet.

De voorzitter: Wilt u afronden?

Mevrouw Kleine Deters: Daar wil ik toch nog graag reactie op.

De voorzitter: Dat kan altijd natuurlijk. Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Ik zou nog even willen vragen Statenlid Kleine Deters. Wilt u nu niet dat het via de werkgroep gaat, maar dat wij gewoon onze informatie meteen krijgen?

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Op dit moment, voorzitter, ziet D66 nog niet de toegevoegde waarde dat het via de omweg van de werkgroep moet. Het is een eenvoudige vraag om informatie en die zouden we graag beantwoord willen zien.

De voorzitter: Dank u wel, beide dames. Ik geef het woord aan de heer Omlo van JA21.

De heer Omlo: Jawel, dank u, voorzitter. Na overleg met de mede-indieners en ook gezien het feit dat de genoemde partijen CDA en BBB ook op aanhouden hebben aangedrongen, gaan we onze motie aanhouden, dus bij deze. We hopen daarmee wel dat het onderwerp serieus meegenomen wordt en we zullen we daar ons hard voor maken. Maar we houden de motie dus aan, dus daar beperk mij even tot.

De voorzitter: De motie wordt aangehouden en maakt dus geen deel meer uit van de beraadslaging. Dan gaan we naar de heer Uppelschoten van de PVV-fractie voor zijn minuut spreektijd. Sprak zij met een uitroepkentje erachter.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, mevrouw de voorzitter, voor die minuut. Wij zullen de motie ook aanhouden. En dat heeft te maken met het feit dat de gedeputeerde ook zei, en dat hebben we ook gemerkt in de e-mailwisseling die we gehad hebben met het OV-bureau. Het is best ingewikkeld. Daarom hebben we ook geen tarief voorgesteld, omdat je ook te maken hebt met de buslijnen die in Drenthe en Groningen zijn. Dus dat is één. Ten tweede, ik begrijp er is een nieuw argument. Er wordt ook onderhandeld met het ministerie over de extra bijdrage voor het OV en dat willen we ook niet in wielen rijden. Maar ik wil wel de gedeputeerde met klem vragen: kunt u niet met een voorstel komen wat dan een minimumbedrag zou zijn voor het streekvervoer? En een discussie over hoe we het OV aantrekkelijk kunnen maken? Dat is ook belangrijk. Maar ik denk dat we het ook een beetje kunnen inperken naar wat kunnen we nu toch doen met al die bussen die leeg rondrijden in onze streken? En welke simpele oplossingen zijn daar misschien voor te vinden? Dus we houden hem aan tot 20 december en dan hoop ik dat we ook dan... [microfoon uit]

De voorzitter: De heer Uppelschoten, u heeft 6 seconden over, ongelooflijk. [applaus] Hiermee maakt zowel de motie op stuk nummer 22 als de motie op stuk nummer 23 geen deel meer uit van de beraadslaging. En dan geef ik het woord aan de heer Pormes als hij daar behoefte aan heeft. De heer Pormes, gaat uw gang.

De heer Pormes: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ik wijs nog even op vorige week. Toen hebben we deze vraag ook gesteld. Toen hebben wij ook geen antwoord gekregen. Vandaar dat ik de vraag opnieuw in de eerste termijn heb gesteld. Het gaat namelijk... Kijk, het college schrijft in haar stukken het coalitieakkoord wordt verder uitgewerkt in concrete voorstellen. En dat proces, dat wordt dan via een apart traject verlopen, waarbij het college samen met PS en de samenleving de vormgeving zal bepalen. Mijn vraag was heel concreet: hoe denkt u dit zowel organisatorisch als inhoudelijk vorm te geven? Omdat... Kijk, traditioneel is dat wij een Statenstuk krijgen. Dan gaan we in de commissie erover praten en dan in PS. En dan kunnen we amendementen indienen en moties. Maar dit lijkt erop, apart traject, dat u ons op een andere manier wenst te betrekken. Anders schrijft u dat niet op. ... En ik was benieuwd hoe u dat traject dan met ons wil doorlopen En als het gaat om de burger, hoe wilt u de burger betrekken? Want je gaat ze niet betrekken als je al een begroting hebt vastgesteld. Want dat is een beetje... Dat vind ik niet correct. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Pormes. Ik geef het woord aan de heer Bos van GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. De motie van D66 blijft eigenlijk op dit moment nog staan voor een reactie en ik moet wel van het hart: uiteindelijk, als wij als PS informatie vragen, moeten we dat kunnen krijgen. Alleen ik vind de manier waarop het nu gaat wel behoorlijk omslachtig. Waarom moet het in een motie? Waarom kan er niet gewoon gebeld worden met een ambtenaar om de juiste informatie op tafel te krijgen die u zoekt? En volgens mij moeten we het daar ook over hebben. Want als u nu zegt: u beperkt zich tot 2023, dan zit er een vraag achter uw vraag, vanuit D66 in ieder geval. Dus als u die informatie nodig heeft, vraag het gewoon op. En voor de lange lijnen over de informatievoorziening vind ik juist dat we wel die werkgroepen aan zet moeten brengen, omdat die kan bepalen: wat hebben we nou in de toekomst nodig? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Bos. De heer Zuur van de CDA-fractie.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Allereerst even richting mijn eerste termijn met de cryptische laatste zin waar D66 op reageerde: de lezing van Bart Brandsma "polarisatie inzicht in de dynamiek van wij-zij denken" staat nog online. Dus die kan nog worden teruggezien van afgelopen maandag. En dan zal het wel wat duidelijker worden, hoop ik En ten aanzien van de motie over de kleine kernreactoren. Misschien is het ook goed om toch nog echt even naar de inhoud te kijken. Wij denken dat het

financieel niet haalbaar is om dat nu al in de begroting op te nemen, maar ik hoor daar graag nog een reactie op mijn vraag in eerste termijn van de financieel gedeputeerde. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Zuur. De heer Vianen van de VVD-fractie. Nee. De heer Schuinder van de BBB-fractie? Ik kijk nog even rond. De heer Loof van de Partij van de Arbeid.

De heer Loof: Dank u, voorzitter. We hebben de eerste termijn even laten lopen omdat we nieuwsgierig waren hoe de discussie zou gaan en welke moties ingediend zouden worden. Nu zijn er inmiddels weer twee van de drie verdwenen. Dat is alleen maar mooi. Daar wil ik wel nog even aan toevoegen dat wat betreft de motie rondom de kernreactoren, dat net als GroenLinks ook de PvdA er faliekant tegen is, tegen dit verhaal. En we zullen bij het behandelen van de energie en gaan dat duidelijk maken waarom dit voorstel dus gewoon geen goed voorstel is. Maar daar laat ik er nu maar eventjes bij en dan blijft over de motie van D66. Dat is voor ons een discussie van: ga je op hoofdlijnen zitten als bestuurder of ga je de details in? En wij kiezen voor hoofdlijnen en steunen daarom deze motie niet. Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel de heer Loof. Ik kijk nog even rond voor de finishing touch. Dit was de tweede termijn van de zijde van de Staten. Ik kijk naar de collegetafel. De gedeputeerde financiën, de heer Van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. Even een paar vragen nog beantwoorden, onder andere die van de heer Pormes. Kijk, de heer Pormes, ik begrijp dat het voor u misschien lang lijkt. En u geeft steeds aan dat we al 5 maanden in het zadel zitten en al lang dat coalitieakkoord hadden door kunnen rekenen. Maar u moet zich wel realiseren, wat ik ook in de commissie heb aangegeven, wij waren één van de provincies die het laatst een college hadden. Dus effectief zijn wij pas vanaf 1 september ongeveer begonnen met het voorbereiden van de doorrekening van het coalitieakkoord. En dat betekent dat wij, afgaande op de aanlevertijden en termijnen et cetera, gewoon vrij snel, denk ik, zo meteen met een doorrekening kunnen komen. Daar wordt op dit moment heel hard aan gewerkt. Dan vraagt u zich ook nog af: hoe gaat u dat dan allemaal doen? Volgens mij heb ik dat ook al aangegeven. We hebben een sessie aangeboden aan de griffie om uitgebreid met u in gesprek te gaan over de financiële situatie van Drenthe. En natuurlijk gewoon in uw rol als Statenlid en als Staten kunt u gewoon zo meteen in de commissie, op 6 december, kunt u daar fantastisch met elkaar en met ons over debatteren. En daar kunt u invloed uitoefenen op alles wat er dan voorligt. Ik denk dat dat eigenlijk wel de belangrijkste antwoorden zijn die ik u zou willen meegeven dan. Nog even...

De voorzitter: U krijgt een vraag van de heer Pormes die zich naar het spreekgestoelte spoedt.

De heer Pormes: Dank u wel, dank u wel, voorzitter. Kijk wat de gedeputeerde zegt, is niets nieuws. Zo doen we dat altijd.

Gedeputeerde Van Dijk: Precies.

De heer Pormes: Maar op het moment dat u nu stukken beschrijft, een apart traject, dan verwacht ik ook bestuurlijke vernieuwing. Hoe denkt u dat te gaan doen? Betekent dat dat we, alvorens u met ideeën komt met betrekking tot de begroting, dat wij betrokken worden, zodat wij prioritaire thema's kunnen aanreiken? Maar dat doet u niet. U zegt eigenlijk hetzelfde wat vorige colleges hebben gedaan, wat we altijd doen, namelijk: we worden betrokken bij de commissie, dan krijgen we een stuk en dan bespreken we dat in een commissie en dan kunnen we daar... Nou ja, et cetera. Dat is gewoon dezelfde traditionele riedel. Dus er is geen... U had dat gewoon kunnen schrappen.

De voorzitter: De heer Van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Volgens mij heb ik geen vraag gehoord, voorzitter.

De heer Pormes: Mijn vraag is heel helder, mevrouw de voorzitter. Dan is het toch volstrekt overbodig om ons te informeren dat er een apart traject is om ons mee te nemen in dat hele traject naar de begroting?

Gedeputeerde Van Dijk: Dat is toch wederom geen vraag, een stellingname, dat is een...

De voorzitter: Er zit wel een vraagteken achter deze zin. Misschien kunt u de zin nog één keer...
De vraag nog één keer formuleren?

De heer Pormes: Dan is het citaat, mevrouw de voorzitter, toch volledig volstrekt overbodig?

De voorzitter: Is het citaat volstrekt overbodig? Dat is, denk ik, de vraag, toch?

De heer Pormes: U schrijft dat op: een speciaal traject. En het enige wat u hier zegt is wat we altijd doen. Heel regulier traditioneel oude bestuurscultuur.

Gedeputeerde Van Dijk: Is het citaat overbodig? Nee, dat hebben we bewust opgeschreven.

De voorzitter: Punt. Het is goed zo. Dat is uw antwoord. De heer Van Dijk vervolgt zijn betoog. Dank u, voorzitter.

Gedeputeerde Van Dijk: Dan nog even kort terugkomen op de motie van D66...

De voorzitter: Statenlid Zuiker heeft ook een vraag.

Gedeputeerde Van Dijk: Ah, Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Dank u wel. Gedeputeerde Van Dijk heeft dus bewust opgeschreven dat het een apart traject wordt, dat er een participatietraject kwam, dat er betrokkenheid kwam. En we doen het samen, dat hele verhaal. En het blijkt toch eigenlijk gewoon op de manier waarop het altijd al ging. Maar u heeft dat toch niet zomaar opgeschreven. Dus waarom heeft u het dan opgeschreven?

De voorzitter: De heer Van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Dat heb ik in de commissie al aangegeven op andere vragen, ook van andere fracties, van hoe ziet u dat dan voor zich op het moment dat u zegt: u wilt de bevolking of de burgers daarbij betrekken? We hebben verschillende agenda's. In die agenda's praten wij ook met allerlei partijen hier uit Drenthe over die begroting, over de agenda's die wij hebben op al die onderdelen uit de begroting. Dus op die manier praten wij erover. En u bent zelf ook vertegenwoordigers van onze inwoners. Dus op die manier betrekken wij onze inwoners heel nadrukkelijk ook bij wat er nog gaat komen.

De voorzitter: Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Voorzitter, dit is een statement, maar ik kan het statement maken dat er dus helemaal niks veranderd is, met BBB in de coalitie, aan de nieuwe bestuurscultuur.

De voorzitter: Dat is geen vraag.

Gedeputeerde Van Dijk: Nee, precies.

De voorzitter: De heer Van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Dan was er nog één vraag van het CDA. Die stelde nog even de vraag van als we nu die middelen voor zo een kleine kende reactor al mee zouden nemen in de begroting. Dat is een beetje lastig, denk ik. Want dan zullen er eerst middelen aangevraagd moeten worden. En op het moment dat we weten of we überhaupt wat krijgen, dan zou je het misschien mee kunnen nemen. Wellicht is er cofinanciering nodig. En dan ben je op zijn vroegste ergens in de voorjaarsnota of nog later, zou je daar wellicht iets mee kunnen. Maar dat heeft gewoon ook te maken met processen zoals die dan lopen bij zo een aanvraag. Maar daar mag u eerst met ze allen nog iets van vinden, of u dat überhaupt wilt. Ik denk dat ik dan alle vragen heb beantwoord, voorzitter.

De voorzitter: Fijn, dank u wel. En de andere gedeputeerden, daar zijn geen vragen aan gesteld. Dan zijn wij aan het eind gekomen van de behandeling van dit agendapunt en komen wij bij de stemmingen. En dan gaat het om het voorstel van het Statenvoorstel op stuk nummer 127, onderwerp begroting 2024 inclusief de achtste wijziging van de begroting 2023. En die kunnen we nu op het scherm tegemoet zien, hoop ik. ... Kan de stemverklaring voor- of achteraf? Eén momentje. Zijn er stemverklaringen? Ja? Wilt u dat vooraf doen of achteraf? Vooraf? Prima, er is een stemverklaring van de zijde van de ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Begrijpelijk dat er nu een beleidsarme begroting ligt, maar ook wel teleurstellend wat betreft de ChristenUnie. De onderhandelende partijen zijn tijdens de onderhandeling met het akkoord niet uitgekomen om ook het akkoord op financiën te zetten. Toevallig kijk ik vandaag naar de collegestukken van gisteren en ook daar blijkt uit dat het akkoord nog steeds niet helemaal in kannen en kruiken is, als het gaat om de financiële doorrekening daarvan in de begroting. Dat baart ons toch wel wat zorgen. De snooze knop hebben we al een paar keer genoemd. We blijven een partij van hoop, dus we kijken uit naar de daadwerkelijke begroting die straks ligt. Maar we willen hier toch wel aangeven dat het wel erg lang duurt voordat het akkoord in geld is omgezet en bij de PS terechtkomt. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Brandsema. We gaan stemmen. Voor de begroting hebben gestemd 36 leden, daartegen zes, zodat de begroting is aanvaard. We gaan stemmen over de motie op stuk nummer 21. Van de zijde van D66. Voor deze motie hebben gestemd zes leden, daartegen 36 leden, zodat deze motie is verworpen.

I. Motie vreemd aan de orde van de dag Verstrekken van informatie aan inwoners

De voorzitter: We gaan over naar agendapunt I, motie vreemd aan de orde van de dag van D66 over het verstrekken van informatie aan inwoners. De spreektijd bedraagt voor de indiener 2 minuten en voor de reactie van de fracties 1 minuut en het college krijgt 6 minuten. Ik geef het woord aan mevrouw Kleine Deters van D66 voor haar spreektijd inclusief indiening van de motie.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, dank u wel. De motie betreft inderdaad, zoals u aankondigde, informatieverstrekking aan inwoners. Het blijkt dat we toch als provincie veel, in het verleden heette het WOB procedures en nu Woo, de Wet open overheid procedures, hebben. Wij hebben gekeken van hoe kunnen we dan toch meer met onze inwoners samenwerken? Want we hebben gezamenlijk een doel om onze provincie mooier te maken. Willen we inwoners betrekken bij het beleid, dan zullen we

ze ook informatie moeten verstrekken, zodat ze met kennis van zaken ook mee kunnen doen. Het blijkt dat toch heel vaak we achteraf opereren en informatie soms een langdurig traject is. Op het moment dat mensen inderdaad onvoldoende de informatie krijgen, dan is het stadium dat we tegenover elkaar staan. Dan kunnen we ze bellen van wat hebt u nog nodig ter voorkoming van een WOB of Woo, maar dan is de adrenaline vaak al zo hoog dat men ook niet meer bereid is om tot een compromis te komen. Dus D66 heeft gekeken naar hoe zouden we dat dan dichterbij elkaar kunnen brengen? En hoe zouden we dan meer daarin, misschien sneller... Niet misschien, maar mogelijk sneller de informatie kunnen verstrekken, zodat dat leidt tot... En daarmee komen we tot deze motie. Ik weet niet of u graag wil dat ik hem helemaal voorlees of alleen het verzoek. Wij constateren dat in ieder geval verzoeken tot verkrijgen van informatie van inwoners, van of via de provincie soms moeizaam verlopen. En dat kunt u ook verstaan dat het soms een te lang traject is waardoor... En dan is de onnodige Woo, de wet open overheid zoals die nu Heet, procedures nodig om die informatie te krijgen. Commissie Rechtsbescherming heeft daar ook wel eens een uitspraak over gedaan. Dan refereer ik aan april 2022. Onze overwegingen zijn eigenlijk, en dat is het allerbelangrijkste voorzitter, dat we als provincie Drenthe een transparante overheid willen zijn voor alle inwoners en dat de provincie inwoners een rol wil geven bij de vorming van Drenthe, waarvoor informatie of gegevens verkrijgen soms noodzakelijk zijn om kennis te kunnen nemen van de feiten. En die willen wij dan ook graag verstrekken. En Woo, ik vind het een onmogelijke afkorting. Maar de Wet open overheid procedure is vaak intensief, tijdrovend en kostbaar, zowel voor de inwoners als onze organisatie, onze ambtelijke organisatie. We hebben eerder vandaag gesproken over dat het te tijdsintensief is. Dit is dan misschien een motie waarin we de tijdsinvestering kunnen inperken om te voorkomen dat wij die procedures moeten volgen. Wij verzoeken dan het college om inwoners informatiegegevens te verstrekken zonder de noodzaak van die procedure. Behoudens uiteraard, voorzitter, de informatie die in artikel 5.1 lid van genoemde Woo procedure 1 t/m A, want dat zijn gegevens die de privacy betreffen. En uiteraard verstrekken we die niet. Dat respecteren we. Tenslotte houden we ons aan de wet. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. Ik kijk naar het college, de heer Van Dijk?

Mevrouw Kleine Deters: Oh sorry, voorzitter. Excuus, de motie is door D66 en Partij voor de Dieren en SP ingediend.

De voorzitter: Kijk nou toch.

Mevrouw Kleine Deters: Er zijn drie partijen, dus ik heb ook gesproken namens Partij voor de Dieren en de SP.

De voorzitter: Maar mogen wij de motie dan ook hebben, want dan maakt het deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw Kleine Deters: Ik liep eerst nog even naar mevrouw Dijkers om te kijken of het akkoord was.

De voorzitter: Kijk, helemaal goed. De heer Van Dijk namens het college.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, in onze ogen voegt deze motie niet zoveel toe aan de praktijk, omdat er al een Woo procedure is waarmee inwoners informatie kunnen opvragen. En deze procedure is gericht op het zo snel mogelijk en met zo weinig mogelijk hindernissen openbaar maken van de gevraagde informatie. Uiteraard kunnen verzoekers altijd contact opnemen met de Woo contactfunctionaris. En andersom gebeurt dat ook als er onduidelijkheden zijn of als we

mogelijkheden zien tot informele afhandeling. Als informatie zonder procedure of besluit openbaar gemaakt kan worden, zullen we daar zeker voor kiezen. Maar ook aan die keuze gaat een belangenafweging vooraf. De Woo ziet immers ook toe op het zorgvuldig nemen van besluiten en het beschermen van de in de wet genoemde belangen. En mevrouw Kleine Deters refereerde al even aan die artikelen. Dus wat ons betreft is het overbodig en ontraden we deze motie.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Van Dijk. Ik kijk de Statenzaal rond of er nog behoefte... Ik zie de heer Van Dekken. De heer Schuinder ook. Even kijken. Mensen-Maat. ... Mulder. De heer Uppelschoten. Gaat u maar lekker zitten, ja. Mevrouw Kramer. De heer Pormes. Even kijken of ik nog meer... Ja. Mevrouw Dijkers. De heer Van Dekken, de heer Schuinder, mevrouw Mensen-Maat, mevrouw Mulder, de heer Uppelschoten, mevrouw Kramer, de heer Pormes en mevrouw Dijkers. Heb ik dan iedereen die nog een duit in de zak wil doen? Ja. Dan geef ik het woord aan de heer Van Dekken.

De heer Van Dekken: Voorzitter, dank u wel. Kijk, ik heb zojuist heel goed gehoord wat het college van de motie vindt. Maar op het moment dat je terug zou gaan naar de juridische verhandelingen rondom de Wet openbaarheid, bestuur richting de Wet open overheid, dan valt het onmiskenbaar op dat daar waar burgers soms behoefte hebben aan informatie van een overheid, dat je dat altijd heel zorgvuldig moet blijven doen. Dus inwoners of burgers of direct belanghebbenden moeten zeker niet al te snel geïnformeerd worden door welke overheid dan ook. En ik kan dat vanuit de rechtspraak ook wel wat beamen. Op het moment dat je bij het Openbaar Ministerie of bij de Raad voor de Kinderbescherming werkt en wij op enig moment vanuit goede bedoelingen dachten mensen te gaan informeren dat zij werden opgenomen in onze bedrijfsprocesssystemen. Dan sloeg soms de hele winkel op tilt, want soms kun je het als inwoner gewoon beter even niet weten dat je ergens in het systeem staat. Dus wij vinden de motie eigenlijk overbodig en de Woo procedure is er niet voor niets en zeker die gronden in artikel 5.1, die moeten we borgen. Dus daar wou ik het bij laten.

De voorzitter: Dank u wel, meneer Van Dekken. De heer Schuinder van de BBB-fractie.

De heer Schuinder: Voorzitter, de motie informatie verstrekken aan inwoners. BBB mag toch hopen, en we gaan er ook van uit, dat de provincie zich aan de wettelijke verplichtingen houdt om de informatie te verstrekken die opgevraagd kan worden. Wat er vanuit wetgeving moet, doen we. Het staat als een paal boven water. Echter is de provincie niet de nationale Wikipedia waar je maar gevraagd en ongevraagd informatie kunt verzamelen over onderwerpen die je in je vrije tijd graag wil weten over je buurman of akkerbouwer drie weilanden verderop. Transparantie is een groot goed. Maar hoever ga je? De informatieverstrekking is gewoon wettelijk geregeld. Daar horen we ons aan te houden. Geen provinciale extra afspraken, bovenwettelijke en landelijke regelgeving. Dan nog een tip. Heel veel informatie over specifieke doelgroepen van diagnoses tot aan spuitgegevens zijn al openbaar en hoeven dus niet via het ambtelijk apparaat extra belast te worden met nog meer vragen en uitvragen. BBB steunt deze motie dus niet.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Schuinder. Mevrouw Mensen-Maat van de Partij van de Arbeid.

Mevrouw Mensen: Dank u wel, voorzitter. De Woo procedure is er niet voor niets. Deze beschermt naar twee kanten toe en dat vindt mijn fractie een goede zaak. En dat ziet ook tevens toe op actieve openbaarheid. Wij zijn geen voorstander van het loslaten van deze procedure. En het lijkt ons geen goed idee als inwoners of organisaties zomaar alle informatie over een bepaald onderwerp zouden kunnen opvragen zonder een juridische grondslag. De Partij van de Arbeid-fractie zal eerder willen inzetten op een zo transparant en klantvriendelijk mogelijk provinciale organisatie. En laten we daaraan gaan werken. En ook in het kader verbindend besturen staan daarin hele goede aanleidingen en daar gaan we ook verder mee aan de slag.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Mensen-Maat Dan mevrouw Mulder van de VVD-fractie

Mevrouw Mulder: Dank u wel, voorzitter. De Woo is inderdaad een intensief, tijdrovend proces, ook voor deze organisatie. En dat is ook niet voor niets, want het is met heel veel waarborgen omkleed en ook met heel veel drempels om juist te voorkomen dat daar ook misbruik van wordt gemaakt. Dus de VVD is het eens met de beantwoording vanuit college dat deze motie overbodig is. We hebben nog wel een aanvullende vraag en dat is: hoeveel van die Woo verzoeken komen eigenlijk van onze inwoners? Want we hebben zelf de indruk dat er heel veel vanuit professionele stichtingen en organisaties, een Woo beroep wordt gedaan en dat het juist enorme druk legt op deze organisatie. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Mulder. De heer Uppelschoten van de PVV.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Wij zullen deze motie ook niet steunen, omdat we... Als er essentiële informatie opgevraagd moet kunnen worden, dan kan dat via Woo. En we gaan ervanuit dat de provincie e GS en de ambtelijke organisatie zo is dat als met name burgers om informatie vragen, dat die bijna altijd wel gegeven wordt. Tenzij er informatie gevraagd wordt bij de juridische beperkingen zijn. Als je daar strijd over hebt, dan heb je nog de Woo procedure om dat eventueel aan te vechten. Maar we gaan ervan uit dat er geen kwaadwillendheid is en dat in principe de informatie die hier beschikbaar is, dat die ook voor burgers beschikbaar is. En we hebben niet voor niets en Woo procedure, om dat met juridische zekerheden te omgeven. Dus is wat ons betreft die motie volstrekt overbodig.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Uppelschoten. Mevrouw Kramer, van Volt.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. Volt is voor transparantie en duidelijkheid en effectiviteit, dat mag duidelijk zijn. En toch lijkt ons deze motie overbodig En daarbij heb ik een tweetal opmerkingen. Ik vraag me echt af of we met deze motie het echte probleem aanpakken? De oorzaak van het probleem. En wat het dan precies is, dat vraag ik me ook nog af. Want gaan we hier mee echt het aantal Woo aanvragen, wat een mooi middel is, verlagen? Dat is mijn eerste vraag. En als we dan kijken naar transparantie, wat, nogmaals, een groot goed is en belangrijk goed is. Dan denk ik dat we hem breder moeten trekken en dat we moeten kijken naar de toegankelijkheid van de website, bijvoorbeeld, van Drenthe. Dus ik vind de motie overbodig en in die zin ook te eng. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kramer. De heer Pormes.

De heer Pormes: Mag het vanuit hier, mevrouw?

De voorzitter: Vooruit, gaat uw gang.

De heer Pormes: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Heel kort, omdat... Kijk, het college spreekt over overbodig, en ze raden het af, ze ontraden het. Overbodig kan ook de interpretatie inhouden dat het staand beleid is. Zo beschouw ik het altijd. Of je kiest voor ontraden, dan is het helder. Maar overbodig en ontraden dat lijkt een beetje op een tegenstelling, dus ik begrijp dat niet helemaal. Misschien kan het college daar een antwoord op geven.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Pormes. Mevrouw Dijkers tot slot van de SP-fractie.

Mevrouw Dijkers: Dank u wel, voorzitter. De gedeputeerde geeft aan dat de motie overbodig zou zijn, maar ik vraag mij af wat nu de logica is om deze overbodig te verklaren? De Wet open overheid is er, en dat klopt. Maar de vraag is juist om in bepaalde gevallen, als daarom nadrukkelijk gevraagd wordt, niet deze omslachtige weg te moeten volgen. Het gaat niet om militaire geheimen. Eigenlijk wordt er om transparantie in algemeen belang gevraagd. Als het afgewezen wordt, ontraden, what ever, dan hebben we nog steeds die Woo. Dus die informatie komt linksom of rechtsom wel boven tafel. Maar het is een beetje de vraag of dit in sommige gevallen niet te krampachtig bij elkaar gehouden wordt.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Dijkers. Kijk eens aan, de heer Bos. Ga uw gang, de heer Bos.

De heer Bos: Dank u wel, voorzitter. Ik hoorde zojuist het woord omslachtig vallen. Ik vroeg me af of mevrouw Dijkers ook bekend is met de vereisten die gesteld worden aan een Woo verzoek.

De voorzitter: Mevrouw Dijkers.

Mevrouw Dijkers: Ik heb ze niet paraat.

De voorzitter: De heer Bos.

De heer Bos: Ik kan misschien een tipje van de sluier geven. Eigenlijk elke vraag die van een instantie of een inwoner binnenkomt bij het ambtelijk apparaat, kan een verzoek zijn in de zin van de Woo. Dus het is eigenlijk al heel erg laagdrempelig.

De voorzitter: Mevrouw Dijkers nog? Het is een statement. U hoeft daar niet op te antwoorden. Ik zie de heer Schuinder. Gaat uw gang.

De heer Schuinder: Voorzitter, ik heb een vraag. Mevrouw Dijkers noemde in haar betoog specifieke situatie en speciale gelegenheden die een uitzondering moeten zijn om een soort van versnelde route, tenminste als ik het zo goed gehoord heb, te kunnen volgen met betrekking tot de Woo. Kunt u een concreet voorbeeld noemen wat hier dan onder valt?

Mevrouw Dijkers: Ja, dat kan ik wel. Dat zijn die spuitgegevens met betrekking tot bollenteelt.

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Geen verdere vragen meer. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Dijkers. Ik kijk, voordat ik het woord tot slot geven aan mevrouw Kleine Deters, nog even naar het college. De heer Van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. In mijn beleving is er één concrete vraag gesteld: hoeveel Woo verzoeken komende vanuit onze eigen provincie? En wat komt er van buiten de provincie? Dat vind ik een hele interessante vraag. Ons gevoel zegt dat het er behoorlijk wat zijn van buiten de provincie, maar ik vind het wel leuk om uit te zoeken om dat met u te delen. Dus ik ben er wel nieuwsgierig naar, zelf ook. Maar het gevoel zegt van: er komen heel veel van buiten de provincie. En volgens mij was dat de enige concrete vraag die gesteld is. Voorzitter, heb ik dat correct? Volgens mij wel?

De voorzitter: Ja, dank u wel, de heer Van Dijk. De heer Uppelschoten spoedt zich naar de interruptie-microfoon. Een momentje, de heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: U zoekt uit van binnen en buiten de provincie, maar het is misschien ook heel interessant: burgers of organisaties? Dat zou ik ook wel eens willen weten.

Gedeputeerde Van Dijk: Dat vind ik een leuke aanvulling. Ik ben hier sowieso zelf erg nieuwsgierig naar, dus ik ga hiervoor zorgen dat er een mooi overzichtje komt. Ik vind het zelf ook interessant.

De voorzitter: Dank u wel, dat was de heer Van Dijk van de zijde van het college. Tot slot, mevrouw Kleine Deters, de indienst van de motie, samen met de Partij voor de Dieren en de SP. Ga uw gang.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, dank u wel, mede namens Partij voor de Dieren en de SP, voor de reactie. Het mag duidelijk zijn dat we het niet met alle reacties eens zijn. En ik denk dat mevrouw Dijkers het kernwoord net al geformuleerd heeft. Het gaat om transparantie, transparante overheid. ... Dat is de strekking van de motie. En verder, voorzitter, heb ik toch wel met verbazing kennis genomen van de laatste opmerking van de gedeputeerde. Van dit gaan we onderzoeken, dat gaan we vragen over informatieplicht. Daar bent u nieuwsgierig naar. Daar gaat u dan dus wel ambtelijke inzet op plegeren. Daar waar wij om informatie vragen, wordt deze geweigerd. Daar zullen we dan nog wel even over nadenken, maar ik vind het wel erg bijzonder.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. Ik kijk nog even de Statenzaal rond en ook nog naar het college. Niemand wil meer een duit in de zak doen. Dan gaan we stemmen. En we gaan stemmen over de motie op stuk nummer 130. Oh sorry, op stuk nummer... Even kijken hoor. Deze motie op stuk nummer 24 over het versterken van informatie aan inwoners. Voor deze motie hebben gestemd zeven leden, daartegen 35, zodat deze motie is verworpen.

J. Sluiting

De voorzitter: Dames en heren, we zijn aan het eind gekomen van onze agenda en dus ook van onze vergadering. Maar voordat ik sluit, heb ik begrepen dat onze vicevoorzitter nog iets met u zou willen delen. Kan dat kloppen?

De vicevoorzitter: Ja, dat klopt, dank u, voorzitter. Ik wil via deze weg toch ook de Staten nog een keer toespreken en mooi nieuws delen. En dat is namelijk dat na het besluit van de vorige Staten tot herbenoeming van onze Commissaris van maart. Dat zij dus ook aanstaande 23 november de eed mag afleggen bij de demissionair minister van BZK. En dit willen we dan alvast even mededelen, dat wij de aankomende Provinciale Statenvergadering dit bij de afsluiting ook willen vieren met een toast. [applaus]

De voorzitter: Wat een aardige uitslinger, vicevoorzitter! Dank u wel beleefd! Ik wens al mijn Statenleden wel thuis en ook allen die met ons mee geluisterd en gekeken hebben. En ik verheug me nu dubbel op 20 december natuurlijk, dat kunt u zich voorstellen. Oké, wel thuis allemaal. Ik sluit de vergadering.